

tékkal lépett föl először, mely a Gymnase-színházban adott. Az ifjabb Dumas Sándor, ki már akkor divatba jött író volt, s kinek egy ismerőse bemutatta a kezdő pályatársat, bátorítól fogadta ez első művét; ámbar ismerősének azt mondá felőle: kár, hogy irodalomra adta magát, szerencsés, mint fűszerkereskedő, biztosabban megalapíthatta volna.

Annyi bizonyos, hogy a dráma nem az a forma volt, a melyben Verne tehatósága sikerrel fejthette volna ki sajátosságait. Első műve csak középszerű tetszést aratott. Azután egy vaudeville-je s néhány operette-je került színre, és pedig néhány saját szerzeményű zenéjével, de azokkal sem tett valami határozott hatást. Ezalatt örökségét elköltötte s még mindig csak a jövő reményére volt utalva, hogy adósságait kifizethesse.

Mintegy tizenkét évvel ezelőtt egy regényvel kopogtatott a Jakab-utczában Hetzel J. kiadó ajtaján (ki J. P. Stahl alnév alatt maga is jelentékeny író.) E regény czime volt: „Őt hét léghajón.“ S a kiadó éles szeme azonnal fölismerte a magának új ösvényt törő tehetséget, s a közönség, mely ez első „rendkívüli utazást“ rendkívüli tetszéssel fogadta, igazolta a szerző és kiadó várakozását. Első lánczszeme lón az a természettani regények hosszú sorozatának, melyek mindenike diadalról diadalra lépés volt, s végre oly népszerűséget szereztek Verne Gyulának, mely a Sue és Dumas Sándoréval versenyez.

Az „Őt hét léghajón“ című regényt egymás után követték: „Az angolok az északi sarknál“, „A jégsviatag“, „A Hatteras kapitány kalandjai“, „Utazás a holdba“, „Utazás a hold körül“, „Huszezer mérföld a tenger alatt“, „Utazás a föld középpontja felé“, „Három orosz és három angol kalandjai“, „A Grant kapitány gyermekei“, „A bundák hazája“, „Utazás a föld körül nyolczvan nap alatt“, „Az úszó város“, „Doktor Ox eszméje“, „A rejtelmes sziget“ című regények, mindazon nemből, de kifogyhatatlan tanulmányal, kimeríthetetlen képzelődéssel s kedélyes humorral.

A regény eszközeivel a nagy olvasó közönségnél kivívott hatást a színpad is megirigyelte, s Vernének egyik legsikerültebb, egyszerűségi legkalandosabb regénye: az „Utazás a föld körül nyolczvan nap alatt“ — mint látványos darab a párisi Porte St. Martin-i színházban óriási hatást csinált, és körutat tett Európában s közelebről Bécsben is nagy tetszés mellett adatott.

Egy adoma, mely e színpadra átdolgozott regényvel van összefüggésben, szépen jellemző az írónak nézve. Mikor híre ment, hogy a föld körül utazás színre kerülend, egy részvény-társulat, melynek igen kétes becslé vállalata volt egyik tengerentúli országban, küldöttséggel járult Vernéhez s ajánlatot tett neki, hogy nevezetes összeget fizet, ha hősét az ő szigetjék felé viszi útjában, s az ott kiszállva, földieséri a gyarmat fekvését, éghajlatát, termékenységet s mellékesen az ő vállalatukat is. A költő végig se hallgatta az üzéri ajánlatot. „En — szakítá félbe — hősömet a néző közönség s nem az önk érdekében utazatom. Ajánlom magamat.“ Az üzerek hosszú orral mentek el tőle.

Verne különben fiatal korában, életmód kereső próbaéveiben, maga is „dol-

gozott“ a börtén, s jól ismerte az e fajta emberek és tizelmeket.

Verne egyéniségét így írja le egy amerikai folyóirat: Verne Gyula 46 éves, középtermetű, teljes szakállt visel, s emlékezet Musset Alfredre, bár nincs az a méla s némileg beteges arczkifejezése, mint ennek. Arczszínét s egészességét a tengeri levegő edzette meg, mert az év egy nagy részét a tengeren tölti. Van egy kis, kétutazásra szánt hajója, melyben egész nyáron át kirándulásokat tesz a francia partok körül. A tenger legjobb barátja s a hullámok zenéje legkedvesebb éneké. A hajózás minden csínjával-binjával tökéletesen ismerős s nem csoda, hogy műveiben nemcsak előszeretettel, de oly híven és elevenen is festi a tengeri életet.

Műveinek hosszú sorából a magyar olvasó közönség is sokat ismer már. A Vasárnapi Ujság nemcsak korlátolt terjedelme igényeinek (mint hetilap), hanem közönsége izlésének is vélt eleget tenni akkor, midőn ez ép oly érdekes, mint tanulságos műveket bő kivonatban veteti olvasói elé. Átdolgozásaink nemcsak a művek lényegéből nem vész el semmi, hanem lehetőleg vissza van tükrözve azok szelleme és modora is. A Verne elmés, szikrázó irállya, előadásának világossága, párbeszédeinek szikrázó elevensége, festéseinek élénk változatossága, ugy igyekszünk legalább, — hogy a lehetőségig visszaadva, vagy legalább sejtetve legyen átdolgozásainkban.

Verne még teremtő ereje délpontján áll. Ujabb munkáiban nemcsak lankadás vagy kimerültség nem érezhető, sőt inkább folytonos emelkedés. S mi azt hisszük, soká lesz még alkalmunk olvasóinkat az ő műveinek kivonatossal ismertetésével gyönyörködtetnünk.

Himfy-dalok.

I.

Elkerülni vágytam arezod'
S szép szemednek csillagit,
Meggzintetni azt a harcot,
Mely szívet dül, tép, szakít;
Oh de hát a csillagserget,
Mít az alkotó keze
Ékszerűl az égre feltett,
Vakmerőn ki törli le?
— Szerelm az én világom,
S mely után oly égve vágom:
Lényed csillagfény azon —
Letörölni nem tudom!

II.

Mint a csillag szende képe
Tiszta gyémánt fényivel
Az azur-ég tengerébe
Elmerül, majd újra kel;
S bár kisérni nem is bírja
Fényes utján földi szem,
Meg-megnyílik légi sírja
S újult fényvel ott terem:
Ugy merül el a te képed
S feltűnik új fényképed
Lelkem titkos utain, —
Visszahozzák dalaim.

III.

A vihar felhőkönnyében
Szélvésznyelven írva áll:
„Oh ne higgy a földi létben,
Vége pusztulás, halál!“
S a derült ég tiszta lapján
A szivárvány így beszél:
„Tiszta ég mosolyg le aztán,
Elsimul vihar, veszély.“
— Mikor, lányka, messze jártam:
Hittem a vihar szavában;
S most, hogy látlak edesem
A szivárványt hiszem!

IV.

Mennyi fény élér az égen
Ott a csillag miriád!
Lenn a rét smaragd ölében
Milliónyi kis virág!
S az emberszív rejtekében
Oly kevésnek van helye, —
Egy virág, egy csillag épen,
S azzal is teltele...
Am, ha benne csakis egy él,
Gazdagabb a föld- s a mennyeél,
Kincse mégis végtelen,
Ha e kincs a szerelem.

Várady Antal.

Leonóra.*

Ó-angol románcz.

Leonóra késő éjjel, egy magában,
Nászruháját varrogatja mély buvában.

Sok keserves könnye hullott titkon érte;
Egy kisérte áll előtte most fehérbe.

„Ki vagy, mi vagy? Édes apám? John testvérem
Vagy te William egyetlenem, mindenségem?“

„Én vagyok, én, a te rég várt vőlegényed,
Ködben uszó Angliából most jövök meg.“

„Csakhogy itt vagy drága William valahára,
Hát az ígért selyem, bársony nászruhámra?“

„Nem hoztam én selymet, bársonyt viganóra,
Ugy jöttem meg hús halotti takaróba.“

„Nem hoztam én süttőgő szót, édes mérget,
Ments föl engem adott szómtól, arra kérlek.“

„Hogy mentélek! Elfelelted mi van hónap,
Adj egy csókot menyasszonyi foglalomnak.“

„Ajkam hideg, leheltem borzadályos,
Csókom, ajkam, érintésem mind halalos!“

„Hallod édes? Szól a kakas virradóra,
Azt, ki megholt, inti, készti indulóra.“ —

S Leonóra véle ment a bérceze, völgybe,
Réten, éren át egész a temetőbe.

Ott megnyílt a sír, a holdnak ószi képe
Végig feküdt hosszú keskeny fenekébe.

„Egymás mellett, esőndbe“, békén, ki e három?
„Szeretők volt mind a három, tavál nyáron.“ —

„Ott a zugban kik zsi bongnak, nevetgélnek?
„Fiacskák; mind a három én ölém meg.“ —

„S lenn a mélyben, lánczot rázva, kik tanyáznak?
„A pokolnak örökutjai — rám vigyáznak.“

Jegygyűrűjét erre ott szemébe vágja:
„Egessen meg a pokolnak tüze, lángja.“

Csukássai József.

A műcsarnok.

A múlt héten egy új közintézet építéséhez kezdtek a nagy sugáruton a műcsarnok építéséhez. A képzőművészetek számára emelnek állandó hajlékot, hogy zsellérkedése véget érjen, s oly csarnokba költözhessenek, hol a fényelő világ is meglátogathassa, a nélkül, hogy szűk és meredek lépcsőkön több emeletnyi magasságba s egy félreeső helyre kelljen fölvergődnie. Tudvalevőleg ez a főoka, hogy a jelenlegi kiállítási csarnokot (az akadémia palotájában) nem igen látogatja a közönség, legfőképen pedig nem az az osztály, melyben a maecenasok születnek.

A műcsarnok építésének története ismét egy szép fejezet ama mozgalmas eseményekből, melyek a hazai kulturának muzeumot, színházat, a tud. akadémia palotáját, stb. emeltek föl. Társadalmi szövetezés, a játékosnyásg olajos korsójának fölhasználása, s egyesek buzgalma adta nekünk közintézeteket, míg mások föjedelmi és patronatusi kegy ajándékozta azokat, mint például Bécsnek. A műcsarnok építésére is a jó ügy buzgói fogtak kezét, s a közérdekeltségben és műszeretben való hittel kezdtek meg a munkát, mely rövid idő alatt oly eredményt vívott ki, mint kevés más.

* A Bürger ismert balladájában is feldolgozott tárgy, de egészen saját felfogással.

Ez új közintézet a képzőművészetek állandó kiállítására emelkedik. Fesztészetünk rövid idő alatt oly lendületet nyert, hogy kicsi lett számára Macedonia, s a külföldnek is tudtunk szolgálmi jeles művészekkel. Korának legkitünőbb tájfestője, Markó, Olaszországban élt; Zichy Mihály genialis képei fölül Szentpétervárról hallottunk; a müncheni festészet akadémia ma már két magyar tanár működik: Wagner és Benczur; Munkácsy az egész művész világ ismeri. És még hány jeles erő van és tanul külföldön! Itthon a kormány megbízásai és pályadíjai kezdték foglalkoztatni festőinket, s mindenből kitűnt, hogy a művészetek ez ágán van egészleges termés és erőteljes friss hajtás. Hanem egy művészi központot még eddig nem lehetett megalakítani. Az orsz. képzőművészeti társulat buzgólkodott ezen, de nem nagy sikerrel. E derék társulat, mely körülbelül tíz év előtt alakult (mikor a régi műegyesület selejtes külföldi festésekkel kezdte megtönni kiállításait) s a magyar festészet gyámlolását tüzte ki feladatul, sehogy sem tudott oly vonzerőt adni kiállításainak, hogy azok hatása mélyebb lett volna. Rendezett ki-tűnő művekből érdekes kiállításokat, melyekre híres külföldi művészek is küldtek festményeket, de az eredmény az lett, hogy a társulatnak a költségekre még rá kellett fizetni. Külföldön élő festészeink nem igen képviseltették magukat, mert kiállított műveiket kevesen nézték s a megvásárláshoz reményük sem lehetett. A képzőművészeti társulat azt is kieszközölte a kormánytól, hogy az ő kiállításáról vásároljanak évenként néhány ezer forint értékű festményt s a muzeumi képtárnak, ezzel a külföldi festészeket igyekezvén a kiállításokra kecsgetteni. Az óhajtott siker késést és késik. Ennek prózai oka, hogy a kiállítási helyiség szűk, barátságatlan, félre esik a forgalomtól, s nagyon kellemetlen hozzá jutni.

Körülbelül íly viszonyok voltak Bécsben is, mielőtt a „Künstler-Haus“ fölépült. Azóta pedig megléve a központ, a régi kalamitások is eltűntek. Az orsz. képzőművészeti társulat már régen gondolkodott, hogy máshol ültesse föl hajlékát. Először szóba jött, hogy a nemzeti muzeum népmései tárgyainak a második udvarban pavillont építenek, s ott helyet kap a képzőművészeti társulat is. A terv tetszett, főképen azért, mert a muzeum nagytömegű látogatói bizonyára ide is eljutnak. Mikor azonban szóba jött egy iparmuzeum létesítése, majd pedig föllátották a mintarajztanodát, aztán meg külön állami képesarnok építéséről beszéltek (az Eszterházy és muzeumi képtárnak egyesítésére, a tervek mindig és mindig változtak.

Nincs két éve, mikor a képzőművészeti társulat választmányának elnöke: Ráth György ur egyszerre előállt a tervvel, hogy külön képesarnokot kell építeni. Ennél merészebb tervet alig lehetett volna mondani akkor a társulatnak, melynek kevés vagyonja és jelentékeny adóssága volt. Ráth ur azonban nagyon tisztán kiszámított mindent. A társulatnak mégis csak volt annyi vagyonja, hogy telket vásárolhat, de annyi még sem volt, hogy valami előkelő helyen vásárolja, pedig csak ott kellett. Akkor kezdtek az óriás sugárut építését, mely a főváros legelőteljesebb úterének van szánya. Itt Pest város fentartott magának, valamely köz-életra, egy telket, kikötte, hogy csak oly ár fizet érte a sugárut építő vállalkozóinak, a mennyiért ők jutottak hozzá. A képzőművészeti társulat tehát lépéseket tett, hogy e telket első megvételi jogát a város rá ruhazza. A főváros hatósága hazafias készséggel teljesíté s kérelmet, s a képzőművészeti társulatnak akkor már volt egy nagy és aránylag olcsó telke, ugy hogy annak pusztá értékre akár kölcsönöz is folyamodhatott volna az építkezések megkezdésére. A kormány ez időben szintén keresett telket, hol az orsz. mintarajztanodát és az iparmuzeumi tárgyakat elhelyezhesse. A képzőművészeti társulat egyezkedni kezdett a kormány megbízottjaival. A telkek egy részét átengedte a mintarajztanodának, és fölépitendő saját csarnokában helyet biztosított évi bérért az iparmuzeumnak. Így egy részt oly összeghez jutott, mely a telékért fizetett ár fedezte, másrészt pedig a műcsarnok évi bevételeit 6000 forinttal szaporította.

A kedvező előzmények csak fogták a kedvet és buzgalmat a további működésre. A műcsarnok létesítésére egy nagy bizottságot alakítottak a közügyek körül ismeretes férfiakból, s az elnökségre Majláth György ország-

bírók kérték föl. Alig lehetett volna jobbra bizni e fontos ügyet. Majláth ur tekintélyes állását, befolyását, összeköttetéseit mind fölhasználta, hogy az ügynek hathatós szolgálatot tehessen, s rövid idő alatt épen abban a körben lett népszerűvé a műcsarnok ügye, melynek hathatós pártfogását a képzőművészeti társulat eddig csak kis mértékben tudta fölbreszteni. A fő- és főpapi körök érdeklődni kezdtek és jelentékeny összeget írtak alá a műcsarnok létesítésére.

A mozgalom minden irányban megindult, s a király megengedte, hogy a műcsarnok pártfogója Rudolf trónörökös lehessen. Felhívások jelentek meg aláírásokra, melyeket a vagyonos osztály meg is értett. A kevésbé vagyonos osztály hozzájárulását pedig sorsjáték által vetted igénybe. E sorsjáték nyereiméihez minden művésznök küldött festményeket, s áldozatkészükké becses és értékes műtárgyakat hozott össze.

Aránylag rövid idő alatt pályadíjakat tüzték ki a műcsarnok terveinek elkészítésére, s összesen 44 pályamű közül lehetett válogatni. Láng Adolf budapesti építész tervét fogadták el. Láng az építési költségeket 234,801 ft 60 kr-ra számította. Az építésre több szakértőt felszólítottak ezek közül Kéler Napoleon ajánlkozott, hogy a műcsarnokot 209,000 ft-ért fölépíti. Ez összeghez még hozzá számítva a belső díszítéseket is, az egész műcsarnok 270,000 ft-ra fog kerülni.

Gondolkodtak, hogy a műcsarnok jövedelme ne csak a képtárnak belépti díjaira szorítkozzék. Említettük, hogy a földszinten elhelyezendő iparmuzeum évenként 6000 ft-ot fizet. Egyik főjövödelmében azonban a műtermek fogják képezni. Az egész fővárosban nincs sehol alkalmas hely arra, hogy a festők nagyobb képeket vagy kisebbet is, — megfelelő világításnál, — elkészíthessenek. Itt lesz több ily műterem is, hol a művészek kényelmesen dolgozhatnak.

A műcsarnok építésére ez időszerint 165,000 ft gyűlt össze, s meg körülbelül százezer ft-ra van szükség. Az adakozások eddigi mérve kecsgettető ez összeg pótlására. A sorsolás pedig még nincs értékesítve. A sorsolástól várt eredmények eddig nem felelnek meg annak a mértéknek, melyely számították, s a május első napjára kitűzött húzást alkalmasint elhalasztják, mert ez ideig az 50,000 ft értékű nyereimény-tárgyakkal szemközt az 1 ft 50 kr-os sorsjegyekből 30,000 ft-nyi bevétel mutatkozik. Valószínű azonban, hogy ha aratás után még kaphatók lesznek sorsjegyek, ezekből is jelentékeny segílyt nyer a műcsarnok.

Most már foly a kömvészek munkája a sugáruton, az oktogon-téren tul, hol a magyar képzőművészeteknek díszes és állandó csarnoka lesz három év múlva. Ennyi idő van kitűzve az építések bevégzésére. Akármely városi hatóság, vagy kaszinó sem vállalna magára tulságos terheket, ha három évi törlesztésre 200 vagy 100 ft-ral gyarapítana az adományokat. A bizottság a hatóságokhoz is intézett körleveleket.

Végül ide csatoljuk az eddigi adományok kimutatását.

Király ő felsége három évi részletekben fizetendő 7500 ft összeget, ezenfelül Rudolf trónörökös ő fensége, mint a társulat védnöke nevében 1500 ft-ot adományozott. Ő felsége a királyasszony 1000 ft, József főherceg ő fensége pedig szintén 1000 ft-ral járult el cselhoz.

A pártolókul vagy alapító tagokul ajánlkozott műbarátok, egyletek, hatóságok és egyesek neveinek, valamint az általuk tett alapítványok sora a következő: Budapest főváros közönsége az 554 ft 80 kr. megállapított telekát ruházási díj nagylelkű elengedésével felül 15,000 ft, báró Sina Simon 3000 ft, gróf Eszterházy Pál, gróf Waldstein János, az I-6 magyar általános bizottság társaság, a hazai első pesti takarékpénztár egyenként 2000 ft-nyi alapítványt tettek.

Pártfogókká lettek 1000 ft-os alapítványul: ifj. gróf Breuner Ágost, Bonnáz Sándor osznádi püspök, gróf Csekonics János, gróf Erdődy Ferenc, az Egyesült Budapesti fővárosi takarékpénztár, gróf Festetics Taszilló, gróf Hadik Beláné szül. gróf Barkóczy Ilona, gróf Hunyady Imre, dr. Haynald Lajos kalocsai érsek, Ipolyi Arnold besztzercei püspök, gróf Károlyi György, gróf Karácsy György, Kovács Zsigmond pécsi püspök, Kégl György országgyűlési képviselő, báró Liphay Béla, Lévai Henrik, Majláth György országbíró, Mihajlovics

József zágrábi érsek, a Nemzeti Kaszinó, gróf Nemes Nándor, a szabadalmazott Nagykereskedői testület, ifj. gróf Nádasy Ferenc, Perlak Kálmán, ögróf Pallavicini Alton, Pfeiffer Ignác, Pulszky Ferenc, a Polgári kereskedői testület, báró Prandau Gusztáv, báró Podmaniczky László, Schlauch Lőrincz szatmári püspök, Samassa József egri érsek, báró Schey Fülöp, gróf Teleki Sándor, Taifer Adolf, Wechseltmann Imre, báró Wodiáner Albert, báró Wodiáner Mór, kapriarai Wodiáner Albert, gróf Zichy Edmund, Zsivora György, Zalka János győri püspök, id. gróf Zichy János.

Alapító tagokká lettek: Harkányi Frigyes, Lichtenstein herceg, Unger Henrik és Deutsch Bernát 500—500 ft-ral, báró Wenckheim Frigyes 300 ft, Türsch Nándor 400 ft-ral, nemkülönben Brüll Miksa, báró Bészán Nepomuk János, Barabás Miklós, Buzzy Bódog, Bubic Zsigmond apát, gróf Csekonics Endre, gróf Dégenfeld Lajos, Damaszkin János, gróf Erdődy Sándor, gróf Festetics György, Freund Károly, Grómon Dezső, Greguss Ágost, Helfersdorfer Ottmár apát, id. Hintz György, dr. Hirschler Ignác, Keleti Gusztáv, Kugler Ferenc, Korbuly Bogdán, gróf Nemes Nándorné, báró Nopca Ferenc, özvegy báró Orcey Istvánné szül. báró Liphay Ágosta, Perger János kassai püspök, báró Prónay Gábor, gróf Pejacevics Pál, a „Pesti Lloyd“ társaság, báró Podmaniczky Frigyes, Schopper György roznyói püspök, Somsich Pál, Strasser Alajos, Szentgyörgyi Ottó, gróf Széchenyi Ferenc, Sáska Mihály, gróf Trautmannsdorf Nándor, Türr István, Weber Antal, Weber Ferenc és gróf Zichy Bódog egyenként 200—300 ft-ral.

Végrendeletileg is gondoskodott a társulatról, két elhunyt tagja: együttvéve 600 ft erejéig; e hagyományokat azonban eddig behajtani nem lehetett.

A sorsolásra műtárgyakat ajándékoztak: Aggházy Gyula 500 ft, Angyal Béla 50 ft, Adler Mór 100 ft, Burszky István 120 ft, Barabás Miklós 600 ft, Bubic Zsigmond 150 ft, Böhm Pál 400 ft, Benczur Gyula 1000 ft, Bródszky Sándor 700 ft, Beszédes Kálmán 200 ft, Czelnér Károly 100 ft, gróf Csáky László 60 ft, Dux Zsigmond 150 ft, Dunaiszky László 100 ft, Doby Jenő 100 ft, gróf Erdődy Pálffy Lipót 150 ft, Greguss János 550 ft, Grimm Rezső 100 ft, Gschwindt Róbert 300 ft, Henszlmann Imre 100 ft, Hóra Alajos 200 ft, Han Antal 150 ft, Haske Ferenc 30 ft, Jakobey Károly 340 ft, Kratzmann Gusztáv 300 ft, Kratzmann Ede 150 ft, Keleti Gusztáv 500 ft, Lotz Károly 1500 ft, Ligeti Antal 400 ft, Landau 150 ft, Litzemayer 50 ft, Molnár József 1200 ft, Mészöly Géza 605 ft, Madarász Viktor 1000 ft, Markó Károly 450 ft, Munkácsy Mihály 6000 ft, Morelli Gusztáv 100 ft, Marasztói József 30 ft, Neumann L. T. bécsi műkereskedő 500 ft, Orlai Soma 300 ft, Pichler A. 200 ft, Révész György 200 ft, Székely Bertalan 1200 ft, Szemlér Mihály 450 ft, Spányi Béla 200 ft, Somogyi Dániel 300 ft, Sárdy István 120 ft, Spitzer Manó 150 ft, Than Mór 1800 ft, Tölgyessy Arthur 30 ft, Telepy Károly 300 ft, Újházy Ferenc 250 ft, Unger Vilmos bécsi tanár 150 ft, ifj. báró Vay Miklós 200 ft, Wagner Sándor 500 ft, Weber Ferenc 400 ft, gróf Waldstein János 200 ft, Zoó János 120 ft, Zichy Mihály 2500 ft és Zahoray János 150 ft értékben. — A nyereiményeket továbbá a bécsi sokszorosító-egylet, a rajnai, nürnbergi s berlini rokonegyletek becses metszetekkel, az Aethnaeum, a Franklin-társulat s Ráth Mór a kiadásukban megjelent illusztrált művekkel gazdagították.

Mednyánszky Sándor.

(1816—1875.)

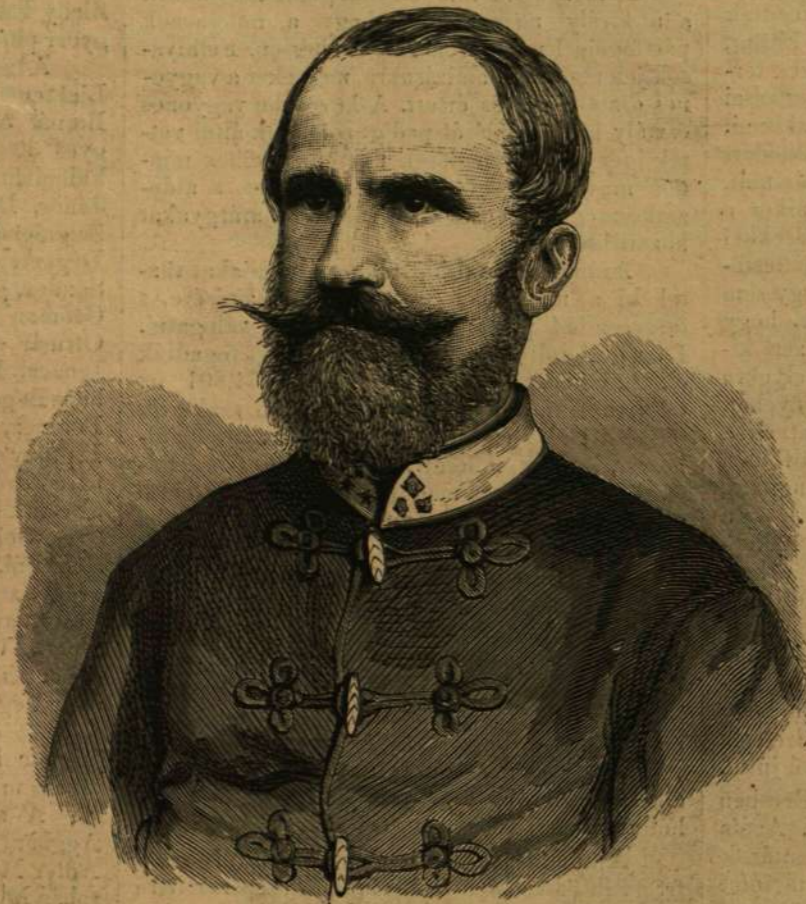
Ismét egyikét temették el a haza leg-hűbb fiainak. Mednyánszky Sándor, volt honvéd-ezredes, majd emigráns, később több ízben képviselő, m. hó 23-án, hosszabb szenvedés után elhunyt, s hült tetemei mult vasárnap nagyszámú közönség jelenlétében, mely megadni jött az elhunytak a végítz-tességet, a kerepesi temetőben átadták az örök nyugalomnak.

Mednyánszky Sándor is gyermeke volt annak a kornak, mely ezrével termette a kiváló embereket. 1816-ban született Egerben, a hős Dobó városában. Már kis korában a katonai pályára készült s azt a Benczur (később Porosz herceg)-ezredben kezdte meg, hol főhadnagyságig vitte. De függetlenség után törekvő lelke nem bírt kibékülni azzal a szellemmel, mely akkor az osztrák sereget eltöltötte. Már a 40-es évek elején kilépett a katonaságból s Karlóban, Sopronnyegyében nyert alkalmazást mint harminczados.

A szabadságharcz kitörésekor egyike volt az elsőnek, kik a függetlenségért fegyvert ragadó nemzet hadseregébe kész katonai képzettséget vittek. Beállt honvédnek s csakhamar hadnagy lón.

De ő itt nagyobb önállóság s szélesebb hatáskör után vágyván, tervet nyújtott be a honvédelmi bizottmányhoz a népfölkelés szervezésére vonatkozólag. A honvédelmi bizottmány a tervet elfogadta s annak fogantatásával meg is bízta őt.

A mit Mednyánszky e minőségében felmutatott, igazi regényhőssé kvalifikálja őt. Megmutatta, hogy a honszerem lángja mellett a bűnös lélek is megtisztul salakjától. Ugyanis Győrmegebe menván, egy portyázó (guerilla) szabad csapat alakítása végett, melylyel

MEDNYÁNSZKY SÁNDOR.

a Győr körül összpontosított magyar hadsereg balszárnyán, a Bakony felé volt működendő, szabadcsapatának magvát a börtönből kibocsátott 40 rabból alakította. S mik lettek a társadalom e söpredékének szánt emberek az ő keze alatt! A legfelegyelmezettebb, elszánt, lelkes és becsületes

katonák, kik példakép szolgálhattak volna a rendezett sorhadaknak is.

Szépen illusztrálja ezt egy példa, melyet Mednyánszky a „Honvéd album“-ban maga megírt. Mint a guerillacsapat vezére — századosi ranggal — egy nap kíséretével a zirzi apátságba toppant be. Az apát és a szerzetesek felette megijedtek a marcsona harcok láttára, el voltak rá késztülve, hogy kirabolják vagy tán meg is gyilkolják őket; de Mednyánszky az udvaron szemlét tartva, kiadta a rendeletet, hogy ha bárki is a legesekélyebb kihágást, akár a tisztas atyák személye, akár vagyona ellen el meri követni, azt azonnal minden könyörület nélkül főbe löveti. Erre aztán csapatját a kolostor folyosóján helyezte el, s másnap az apát nem győzött eleget hálálkodni a vezérnek a csapat közt tapasztalható fegyvelémért. A legények lábujjhegyen jártak, még a beszélgetéstől is tartózkodtak, mintha templomban lettek volna, s az emberekkel zsufolt folyosó egész éjen át oly esendes volt, mintha egy lélek se lett volna benne.

A főszereg elvonultával M. a Mátra felé vette útját, s 1849. febr. havában megjelenván szőlővárosában, ott oly lelkesedéssel fogadták, hogy azonnal 300 önkényes esküdött zászlója alá.

A kiállott fáradság és szenvedés azonban annyira meg-

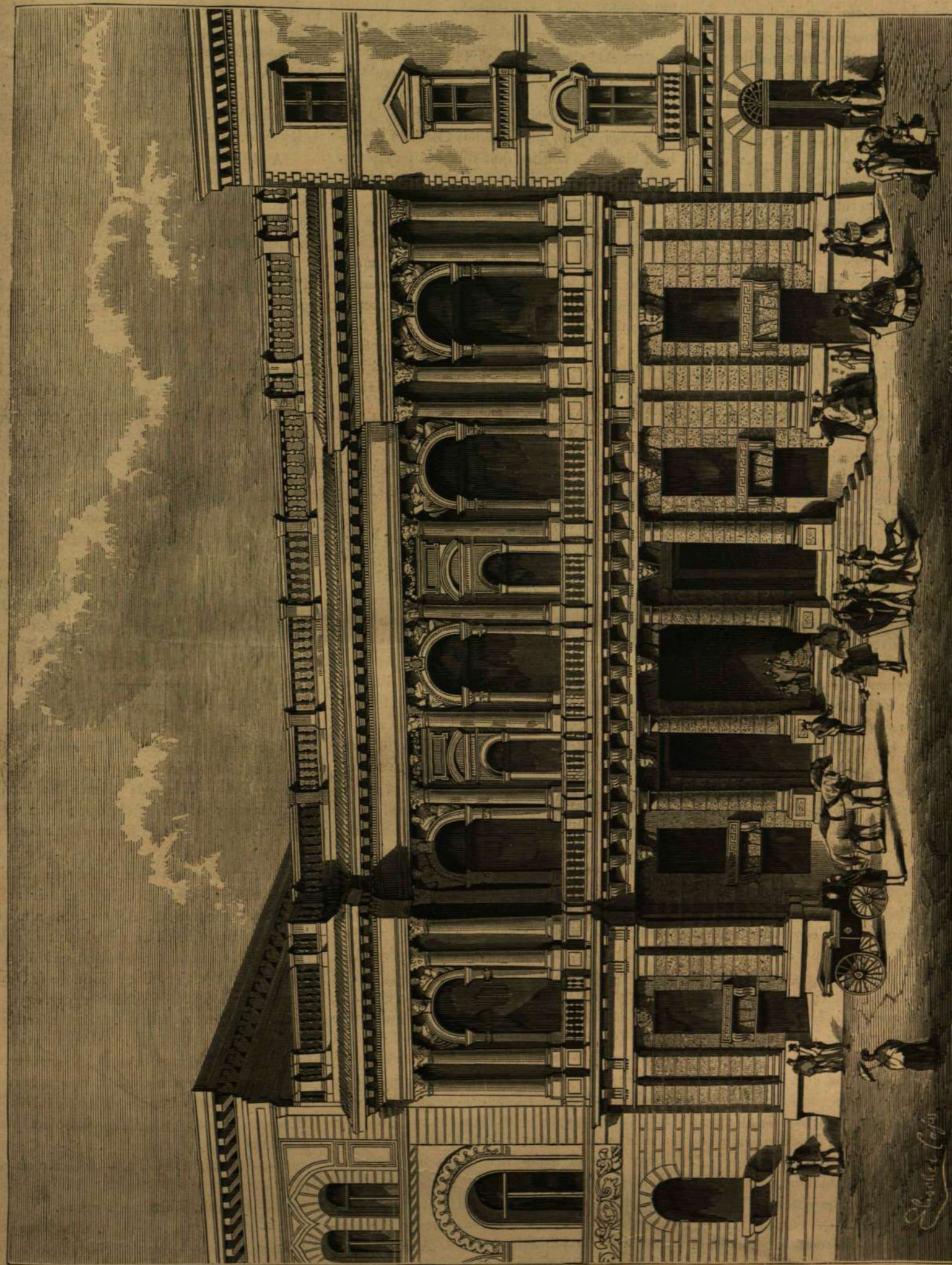
rongálta egészségét, hogy csapatát Dobruszky főhadnagyrá kellett bízni. Rövid pihenés után már Aulich táborában látjuk, kivel mint karségéd részt vesz az áprilisi és májusi csatákban, melyek a magyar függetlenségi harc diadalainak egész lánczát tüntetik fel.

meg is felelt a feladatnak, Veszprém, Tolna- és Somogyban több ezer újonczot gyűjtívén.

De időközben felviradt a világsi gyásnap s végre Komárom vára is hősi ellenállás után kapitulált. A vár átadásának föltételei megkötésére Haynau osztrák tá-

tott volna a hazában. De ő kivándorolt a többi emigrans után, s hontalansága tizenkilencz évét Londonban tölté, előbb irodalmi munkálkodással keresve meg kenyerét, majd a Cityben találva üzleti alkalmazást.

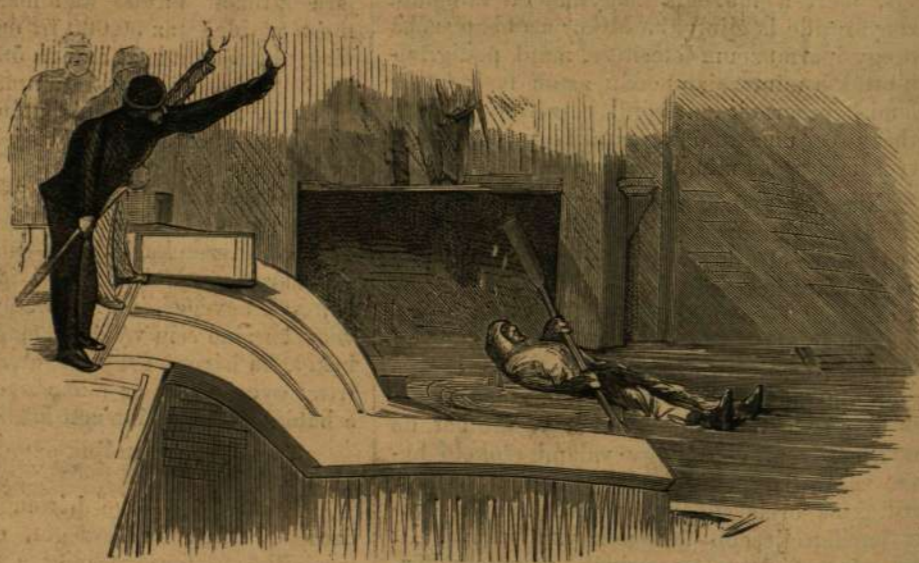
Száműzetése alatt meg is nősült, egy

A HUCSARNOK A SUGÁRUTON. — (L. Á. g. Adolf tervezésén után.)

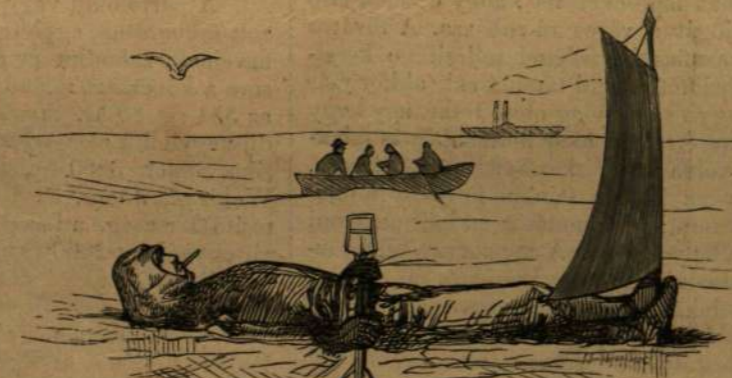
Elindulás.

A doveri kikötőben.

Reggelizés a hullámok közt.

A tengeren.

BOYTON KAPITÁNY UTAZÁSA.

A harc utolsó szakában a II-ik hadtest s így Mednyánszky is Komáromban maradt. Az aug. 3-ki kitérés és diadal után Klapka egy 3000 főnyi dandárral a dumántuli megyékbe küldötte őt, hogy ott új hadsereget szervezzen s az ott levő ellen-séges erőt semmisítse meg. Mednyánszky

borszernagyhoz Harkályra küldött bizottság tagjai között ott volt Mednyánszky is.

A föltételek közt tudvalevőleg ott volt a Komárom várbeli őrség szabad elvonulása is, a tisztokra nézve kardjok és tisztai rangjok megtartásával. Mednyánszky tehát üldöztetés veszélye nélkül maradha-

fenkölt lelkü angol nőben találva vigasztalót, ki férjével ennek hazáját is meglátogatván, rokonszenves leírásokban ismertette azt az angol olvasó közönségnek.

Midőn 1866-ban Ausztria és Poroszország között kitért a háboru, az emigransok porosz segélylyel sereget szerveztek hazá-

jok felszabadítására. Mednyánszky sem habozott neje és hazája közt, ennek érdekében elhagyta azt s Klapka legiójához sietett. Tudjuk, hogy az expedíció nem érte el célját, Mednyánszky pedig elveszté szerető nejét, ki férje távozására feletti bánatában meghalt. E fölötti veszteségeért vajmi csekély kárpótlás volt, hogy a porosz hadügyér ezredesnek nevezte ki.

Az ezután következő időt Mednyánszky Turinban tölté Kossuth Lajos mellett, ki lelkének örökké bálványává vált.

1870-ben Szigetvár országgyűlési képviselőjévé választá, a mint hazájába visszatért, s az országgyűlési 48-as pártnak egyik kiválóbb híve lett s az maradt egész végpercéig. A haza benne ritka nemes jellemű, önzetlen és szerető fiát vésztette el. Nyugodjanak békében porai!

Az úszó város.

Verse Gyula regénye.

III. Fejezet. Mulatságok a hajón.

Másnap, márczius 31-dikén, vasárnap volt. Angol s amerikai — vagy francia módon fogják-e megülni a hajón? Az angol vasárnap a nyugalom és magába szállás, az ima és kegyes elmélkedés napja; a francia vasárnap a világi értelemben vett ünnep: t. i. a fényűzés, hivalkodás és mulatság. A hajó vasárnapja inkább ez utóbbihoz hasonlított. Mindenki legszébb ruháját ölté magára, s a szép idő is kedvezvén, a délelőtti fedélzeten tölté a hajó egész népe, sétálással, társalgással, hivalkodással, sürgés-forgás, csin és pompa látszott rajta.

Dél felé mindazáltal az angol-amerikai szellemnek is akartak adni valamit. A harang, mely máskor pontban délkor szolt a lunchre, most egy félórával előbb kondult meg. A fedélzet egész népe a nagy díszterembe tódult. Az asztalokon nagy rakás bibliák és ima- s énekes könyvek álltak, oszlopokban. Kiki választott belőlök.

A pap szerepét a hajó kapitánya vette át. Egy fejezetet olvasott föl angolul az új testamentomból. Azután énekeltek. A gyermekesereg mezo-sopránja kihangzott a férfiak altjából, s a nők félnélkebb zsongásából. Ez körülbelül egy félóraig tart. S jó lett volna, ha ezzel az egész elvégződik. De még ezután egy szónok állott föl, valami methodista-féle pap s a milyen üres, ép oly nagyhangú szónoklatot tartott. A textust az ótestamentom legelső verséből vette föl. Csakhogy, igazi amerikai létere, e helyett: „kezdetben teremté isten az eget és a földet“ így olvasta: „kezdetben teremté isten Amerikát“ — erre aztán sokan azt nézték: merre van az ajtó.

A nap többi része vasárnap délutániasan telt el. Játsoztak, mulattak. Estére a szalonban nagy hangverseny volt. Közben rá értek beszélgetni mindenféléről. A többi közt, ismerőseink körében, a szellemek is szóba jöttek.

— Hiszik-e uraim, — mondá Pitferge tudor, — hogy a Great-Easternnek is megvan a maga kísértete?

— Ne mondja!

— De ugy van. Az egyik tisztól tudom, a ki több matrózzal is bizonyítja, a kik szemökkel látták. Éjjelenként egy setét árny-alak jelen meg és suhan végig a fedélzeten. Honnan jó? nem tudják. Még senki sem látta oly közelről, hogy vonásait az éji homályban megkülönböztethette volna, vagy szóba állhatott volna vele. De azért nem kevésbé bizonyos, hogy látták.

— Szent Dunstanra! — kiálta Archibald százados, — meglessük valamelyik éjjel!

— Mese beszéd, — szolt Fábán, — a tudor tréfil.

— Nem tréfilok, — erősíté ez.

— Tehát komolyan hiszen ön a kísértetekben?

— Hiszem a lelkek külön életét, a mi annál különösebb, mert orvos vagyok.

— Ön orvos? — kérdé Archibald megjéve.

— Nyugodjék meg, kapitány, — mondá mosolyogva a tudor — ut közben nem szoktam gyógyítani.

Ezzel a tréfiával elütötték a dolgot.

Azon éjjel mindamellett Corsican Archibald kiment, s néhány órát töltött a fedélzeten. A feljáró lélek azonban nem jelent meg, valószínűleg nem találta elég setétnek az éjszakát.

A mint ezt Archibald reggel elbeszélte barátjainak, úgy hogy mások is hallhatták, egy halvány, setét arcu idegen különös figyelemmel látszott kísérni az elbeszélést. Több ízben elment mellettök, s feltűnően toladólag nézett szemükbe, mintha ki akarná hívni figyelmököt. Alacsony, szikár ember volt, esontjaira aszott bőrrel s rozsz szenvedélyektől idegessé és pirossá tett szempillákkal. Drake Harry volt — de Fábán nem ismerte.

— Ki ez az ember? — kérdé barátjától.

— Nem ismerem.

— Ki nem állhatom, — mondá Fábán. —

Szenvedhetetlen ember. Mintha belénk akarna kötni. Kedvem volna megelőzni.

— Mit gondolsz? egy idegennel veszekedést kezdeni?

— De mikor oly gyűlöletes a poszája!

Bocsássatok el két hajót, vitorla, kormány, delectü nélkül a tengeren — végre is össze fognak ütközni. Dobjatok ki két planétát az ürbe: egymásra fognak esni. Vigyetek két ellenséget a legsűrűbb tömegbe: ösztönszerűleg föl fogják ismerni egymást s összezsapnak kikerülhetetlenül. Ez a végzettség. Csak idő kérdése már, de be fog következni. Fábán barátjai érezték ezt; de összebeszéltek, hogy örködni fognak felette.

A hajó azonban csak haladott, kedvező széllel és árral valamivel gyorsabban, ellenkező esetben lassabban; de a haladásban nagy különbség nem igen volt. Minden délből jegyzék volt olvasható a terem egy bizonyos pontján, mely pontosan megjelölte a haladás irányát, a hosszúság és szélesség pontját, a hol álltak, s az előtte való napi haladást. 240—250 tengeri mérföld volt a haladás egy huszonnégy óra alatt. A gépekben a göznyomás emelése alig idézett észrevehető nagyobbodást elő a sebességben. A tudor itélete, hogy e nagy test mozgató ereje nincs kellő arányban tömegével, tökéletesen helyes volt. Viszont a természeti akadályok, a szél és haborlat sem képeleztették érezhetőleg a haladást. Bizonyos közepesbessége volt a hajónak, melyet sem előre, sem hátra nem igen alterálhattak az olysok okok, a melyek a közönséges termetű hajók haladására oly feltűnően szabályozólag hatnak. Még a köd sem igen; csak hogy akkor az elővigyázatot meg kellett kétszerezni, s ilyenkor különös jelek adták tudtul, ha más hajóhoz közeledtek. A jeleket egy külön erre rendelt haranggal adták. Egy ütés: harra jó szembe; két ütés: hajó marad el a hajó orra fölül; három ütés: a faránál; s így tovább. A kormányos aztán tudta, merre kell csavarnia a kereket.

E lassu s egyforma haladásban volt valami méltóságos. A Great-Eastern közel sem érezte azon erős ingadozásokat, melyeknek kisebb hajók, a legcsekélyebb viharral is, martalékai szoktak lenni. A legnagyobb hullámzás köze-

pette is megőrzé méltóságát. Ilyenkor mintha csak parton lettek volna s szilárd talaj, gyepp vagy országot, a lábaik alatt.

— Akár löversenyt is rendezhetnénk, mint Epsomban, — mondá egy vállalkozó szellemű.

— Miért nem, — felelé a másik.

Egy nap aztán csakugyan meg is kísértették. Igaz, hogy angol futtató paripák helyett, győzős, de nem oly gyors skót hegylakókkal kelle megelégedni: tudniillik a legügyesebb és legizmosabb matrózokkal, a kik csak voltak a hajón. A mennyi sportsman volt a Great-Easternben, mind részt akart venni a rendezésben, meg a fogadásokban. A nézők pedig, első sorban a hölgyvilág, nem hiányoztak.

A fedélzet két boulevard-szerű sétálója képezte a futtatási verseny-pályát. Háromszor kellett a hajót megkerülni a futóknak, a mi körülbelül ezerháromszáz méternyi-utat tett ki. Ez elég volt gyalog futtatásnak.

Fábán, Corsican kapitány, Pitferge orvos és barátjuk is a nézők közt voltak. Az emberek egymás nyomták ki az első sorból, hogy annál jobban láthassanak. Fogadásokban sem volt hiány, az elmaradhatatlan angol szokás szerint. Ez a szerencsésjáték, vagy a börzének egyik legkedveltebb neme ott. Ezereket lehet rajta nyerni és veszteni; sok iparlovag lett urrá, sok gavalér koldussá, az epsomi vagy derbyi gyöppön, a nélkül, hogy maga részt vett volna a futtatásban s paripája lett volna.

Drake Harry is a fogadók között volt. És pedig, szokása szerint nagyban, mert kártyán vagy kockán rendszeren mindenét szokta föltenni.

A futtatók közül különösen kettő vonta magára a közfigyelmet s költött legnagyobb várakozást: egy Wilmore nevű skót s egy O'Kelly nevű irlandi; amaz sovány, de izmos, nem magas, de széles vállu emberke; emez hosszú, mint egy angol paripa, mikor kinyulik. A doktor szerint amannak több chance-a volt; tisztább vérenek mondá — s bár maga nem tett, barátait arra ösztönözte, hogy arra tegyenek. Fábán is tett egy kis összeget, de az irlandira. Esetleg Drake Harry is szintén az irlandira fogadott s így a két ellenség egy párton volt. A többi négy futóra (mert hatan voltak összesen,) alig történt fogadás.

A futás az adott jelre, s teljesen szabályos módon meg is kezdődött. Ketten már az első fordulónál lemaradtak. A harmadik a második forduló közepén bokában félre lépett s képtelen volt egyet is lépni. A negyedik is kidőlt a harmadik forduló elején. Csak Wilmore és O'Kelly maradt a versenyterén s még eddig egyik sem bírta megelőzni a másikat. Mind a kettő nem csak ügyes és erős, hanem valóban tanult futó is volt, kiknek mesterségök a versenyfutás. Mikor csak ketten maradtak már, a harmadik fordulónál, átalános hurrah kiáltások üdvözölték. Mindenki feszült érdeklődéssel, sokan pénzérdekkel is, leste az eredményt.

— Hurrah, O'Kelly! — kiáltott az egyik rész.

— Hurrah, Wilmore, a másik.

— A kicsi fog nyerni, a mint megjóslám, szolt az orvos. — Nézzék csak, nem is lihegtársra pedig észrevehetőleg. Pedig nem a láb teszi a futót, hanem a mell.

De ha Wilmorenak nagy előnye volt a mellében, O'Kellynek sem kisebb a lábai hosszúságában.

Czélnál voltak.

— Wilmore nyert! — hangzék a kiáltás. — Egyik sem! együtt vannak! — szolt a felelet.

Az igazság az volt, hogy Wilmore nyert,

mert előbb ért a célhoz, de csak egy fél fejjel. Ezt a pályabíró, a derék Mac Karthy kimondotta. De a vitakozás az ellenkező fogadók közt azért nem szünt meg. Különösen Drake Harry követelő hangon s nagy szemtelenséggel vitatta, hogy ő nem nyugszik meg az ítéletben, következképpen nem is fizet, mert az irlandi egyszerre ért a célhoz a másikkal.

— Holt verseny volt, — mondá — a mellett maradok.

E perczben Fábán, ellenállhatatlan ösztönytől ragadva, oda lépett. Forrott benne az indulat erre az emberre, maga sem tudta miért. — Önnek nincs igazsága uram! A skót a nyertes.

— Mit mondott uram? — kérdé Drake élesen.

— Hogy önnek nincs igazsága.

— Mivel ön kétségkívül a skótra fogadott, nemde? — veté oda Drake szemtelenül.

— Csalódik uram; én az irlandira fogadtam s már meg is fizettem veszedésemet. Nem szoktam vitakozással vagy eltagadással fizetni.

— Rám céloz, uram? — pattant föl amaz s a mily vézna kis emberke volt, oly kihívó, fenyegető állást vett föl.

Corsican kapitány közbe lépett s könyökével szeliden hátra tolta Fábiant, kit másik barátja félre vitt. Az öles kapitány hideg mérséklettel, de megvetőleg beszélt Drake Harryval.

— Ugy látszik, — felelé ez, — annak az urnak szüksége van rá, hogy barátjai védjék.

Fábán rá akart rohanni. De barátja viszatartá s csaknem erőszakkal elvezette.

— Ha még egyszer találkozom e pimaszsázzal, felfofozom, — mondá Fábán.

Világos volt: hogy az összeütközés most már elkerülhetetlen. Csak azon kellett Jenni, hogy meg ne tudja legalább: kivel van dolga. Eddig semmi jel nem mutatta, hogy Drake is ismerné Fábiant.

(Folyt. köv.)

Boyton uszása a La Manche csatornán.

A külföldi lapok még mindig tele vannak Boyton kapitány legutóbbi merész utazásának részletes leírásával és dicsőítésével. Bár Boyton annyiban, hogy Boulogne-nál az utjában öt kísérő hajó szállította ki a francia partra, célját, t. i. hogy a La Manche csatornát átúszza, nem érheté el tökéletesen, vállalatát mégis sikerültnek lehet mondani. Pedig egy ilyen utazás csakugyan nem tréfa dolog, főleg ha tekintetbe vesszük, hogy a kapitány ápril 10-én, utazása napján, kissé gyengélkedő volt. Ilyen állapotban töltött Boyton 15 egész órát a vízben folytonosan uszva s már alig hat angol mérföldnyire volt a francia partoktól, mikor az öt kísérő hajó francia kapitánya, Mequin, s a többi utazók majnem erőszakkal kényszerítették őt a hajóba szállásra. Byron és Ekenhead hadnagy is ápril havában, 1810-ben kísértették meg, szintugy eredménytelenül, a Hellespont átúszását, hanem a következő hónap május 3-án mindkettőjüknek sikerült a merész vállalat. Valószínű, hogy másodsor Boytonnak is teljesen sikerülend az.

Szürke úszó öltönyébe burkolva s csupán egy palack szíverősítőt, egy ugynevezett ködkürtöt (fog-horn), veszély esetén jeladásra, egy kis baltát tokban s megszokott evező lapátját vitte magával. Ily módon felkészülve indult Boyton kapitány nevezetes utjára, s távozását az angol partoktól az öt kísérő „Rambler“ gőzhajócska egy ágyulövésessel s hatalmas tüzijátékkal, míg a parton összegyűlt néptömeg hangos „Hurrah“ kiáltásokkal üdvözölte. Egy foka ügyességével csuszolt le a hullámok közé, s ott hirtelen hanyatt fordulva, villámgyorsan evezett ki a doveri kikötőből evező rudja segítségével, szokása szerint lábaival előre. Mikor aztán künn volt a csatorna nyílt tükörén, bámulatos könnyűséggel sikamlott előre a víz hátán. Az utazás folyamatát és végkimenetelét nagyjában már a multkor elmondottuk. Az idő, mely eleinte szép, csendes és derült volt, később határozottan kedvezőtlenül változott, a szelek ellenkező irányból

A vitorlás hajókról.

(Részlet a magyar mérnök- és építész-egyesület ülésén tartott előadásból.)

A hajó rendszeren egy meneteles part oldalán készül. Hosszának és szélességének megfelelő ágyat vetnek neki, kisebb-nagyobb gerendákból és czónkökből. Először is a tőgerendát (kiel-t a tengeri hajóknál, s folyami hajóknál a a kötő- vagy talpgerendát) teszik le. A tőgerenda a hajó fenekének hosszában, közepén nyulik végig, s az egész alkotványnak alapját ez képezi. Míg ebből csak egy darab is tart, habár egyéb részek kicsérletettek volna, a hajó azonosnak, élékek tartatik. Így érhető, hogy vannak száz évet túlélt hajók is, holott azok élettartama rendszeren 30—70 évre tehető. — A tőgerendából emelkedik ki a hajó elején ennek orra, illetőleg az a része, mely a vizet szeli és hátulján a hajó fara, melynek végén a kormány áll. E tőgerendába fészkelik be jobb és bal oldalt a bókonyokat (oldalbordákat), melyek együttesen a hajótest vízát képezik, s a hajó alakját határozzák és adják meg. A bókonyok egyelőre kívülről megtámasztatnak, majd a hajó szelében és hosszában megfelelő gerendákkal összeköttenek, s az ekkép elkészült víz kívülről erősebb s belül vékonyabb deszkákkal beborítatják. Hogy a külső borításon, a burkonyokon, minél kevesb víz szívároghasson a hajóba: az egész külső falakat, meddig azok a vízbe érnek, vörösréz- vagy cink- s egyéb ezeket többé-kevésbé helyettesítő lemezekkel vonják be. Végre beállítják az árboc törzseket, ellátják a hajót horgonnyal s néhány kötéllel; belé hordnak nehezéteket, hogy föl ne forduljon, követ s kavicsot stb., s a hajó készen áll, hogy vízbe ereszkék s ott árboczával, vitorláival s egyéb kellekeivel felszereljék.

A hajó rendszeren építési helyétől veszi nemzetiségét s polgári, szóval lobogó-jogát. Keresztnevet közvetlen a vízbe bocsátás előtt, szintén a sólyán (építőhelyén) kapja meg. Család neve, egyes kivételekkel, midőn p. o. alakjától, mint a goelette, a gauls-technó-tól veszi nevét, rendszeren az árbocok és vitorlák minőségéből származik. Ezek szerkezete határozza meg, hogy mely vitorlás mely családba tartozik. Az 1. ábra pl. a briggs-kunerek családjából való, mert első árbocza több részből áll, s ugy van berendezve, mint a briggs (l. 2. ábra) árbocza; hátulsó árbocza pedig egy darab fenyszálból van, minő pl. a cootter-é is, (l. 3. ábra). Ha egy hajónak mindkét árbocza olyan volna, mint a briggs-kunerek hátulsó árbocza: azt brigantinnak neveznek. Ha ilyen három árbocza volna: azt polachának; ha pedig három olyan árbocza volna, mint az első: azt nave-nak (Vollschiff, l. 4—5. ábra) mondanók. (A 4-ik sz. dőlczeg hajó kedvező széllel s az 5. sz., szélszendebe átmenő lanya fuvalattal vitorláz, míg 6. számú rajzunk gözös navet tüntet föl.) De rendeltése is más osztályba teszi a hajót. Így pl. a hajó, mely kereskedelmi célokra használtatván, nave-nak nevezetik: hadi célokra véve s természetesen körskörül egy sor ágyuval megtöltösvé, corvette-nek; s ha két sor ágyut s ennek megfelelő nagyobb testet kap, fregatte-nak; végre három sor ágyuteleppel vascello-nak vagy sorhajónak (Linieneschiff) mondatnak. Így van egy pár száz fajta vitorlás hajó.

Félreismerhetlen, hogy a vitorlás hajózás az ó-korban is, kezdve az egyptomiakon, nevezetes haladást tő; de tagadhatatlan az is, hogy akár a hajóépítést, akár a hajók felszerelését tekintve, az elágazó irányban törekvett buzgóság valamely rendszeres haladást még nem állapított meg. A hajók majd nagy, mondhatni tehetetlen molesekké fajultak, olykor izléstelen s ép oly költséges csifrázatokkal ékeltelítették el. A vitorlák magukban elégségesek nem voltak, hogy a hajó kezelésére kielégítő szolgálatot tehettek volna.

A hajózásban tényleges haladás föltételeinek megismerése egy későbbi kornak s a Földközi-tenger körül lakó latin fajoknak volt fenntartva. Az első nagylépés a delectü használatával (a 14—15-ik százéban) történt meg. Kolumbus fölfedezési utja (1492—3) vette meg alapját a vitorláknak, evezősök nélkül, tehát nem vegyes erővel, hanem külön, magában leendő használatára nézve. A vitorláknak erőműtani elevekre alapított rendszeres kezelteését s alkalmazás szabását és beosztását Doria András genuai doganak (1468—1560) köszönhetni. Hogy pedig a hajók, rendeltetésükhöz képest, a vízben való

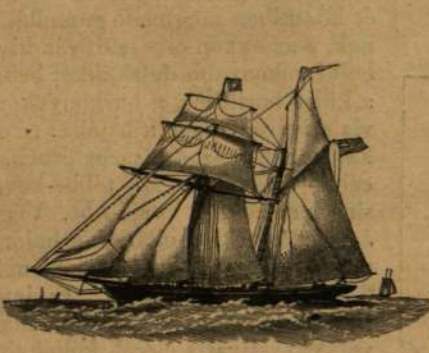

Mikor aztán besötétedett s az idő is hűvös, borongós éjszakává fenyegetett, szárazföld pedig sehol sem látszott, a „Rambler“ utazói s főleg Méquin kormányos mindent elkövettek arra, hogy a kapitányt a hajóra szállásra bírassák, de ő sehoggy sem akart engedni kérésöknek s azt mondta, hogy akár tizenkét órát is képes még a vízben tölteni. De a sok kérésnek, könyörgésnek s főleg szintén a hajón levő fivére rábeszélésének mégis kénytelen volt engedni s fölmászott a fedélzetre, hol mindenki a legnagyobb lelkesedéssel üdvözölte. A hely, hol majdnem erőszakkal engedve hajóra szállott, a Gris-Nez foktól 5—6 és Boulogne-tól 10—12 angol mérföldre lehetett. Hogy Boulogne-ban mily nagy tüntetéssel fogadták, már említettük. A „Société Humaine et des Naufrages de Boulogne“-nak volt vendége, s másnap reggel hat órákor fölkelvén, megnyerő, napégette arca sokkal egészségesebbnek látszott, mint bármelyik utitársié. Diver orvos jelentése szerint, a ki őt a „Rambler“-en kísérte, mielőtt Doverből elindult, „kisebb mérvű májgyulladás szenvedett“; az elindulás előtt testének hőmérséke 97. Fahrenheit fok vala, s mikor a hajóra szállni kényszerítették, 97 foknál alig egy hajszálnnyival több; utazásának bevégeztekor a betegségnék épen semmi nyoma nem látszott rajta, s fúrasztó uszását még hat óra hosszat bátran folytathatta volna.

mozgás esélyeinek jobban megfelelhessenek, vagy ha kell, eléggé ellenállhassanak, erre nézve első volt Erzsébet angol királynő (1533—1603), ki e célra több hajóépítőt különös tanulmányozásra serkentett. Majd Henrik infans (I. János portugali király fia) adta az első alkalmas tervet, mely rendszeres tengeri térképek készítését lehetővé tette, s mely projekciója a flamandi Mercator (1511—1598) s később Wright tette meg azon javításokat, melyekkel a tengerészeti térképek ma is kielégítő szolgálókat tesznek. A hajóismeretek minden irányban terjesztésére s fejlődésére meghatározó befolyással volt XIV. Lajos francia király (1638—1715) és miniszterének Colbertnek a hajózási iskolák fölléltatása körül kifejtett buzgalma s határozó intézkedése, melynek folytán a hajó építése, felszerelése, kezelése s vezetése (manoeuvre) tudomány elvekre lón fektetve, s a hajózási ismeretek egyéb tudományokkal rokonosítván: Newtonnak a sugárszögéről adott elmélete, a hajó holtlétének meghatározására szolgáló, az égi testek magasságuk s távolságuk körét mérő környolcad, hatod s környolcad (octans, sextans, qua-

1873-ban, nem számítva a kisebb fajta partjárókat, 56,281 vitorlás hajó, 16,042,498 tonna (320,849,960 vámmász) terhelhetőséggel* közvetítette a tengeri kereskedést s ezzel szemben 5148 gőzös, 4,328,193 tonna (86,563,860 v. m.) terhelhetőséggel működött, s így a tengeri hajózában a gőzösök számára nem is egytizednyi s terhelhetőségre nézve pedig mintegy egytizednyi tért foglalnak el, mint a vitorlások. Megjegyzendő, hogy tengeri gőzös, mely egyszerű vitorlások is ne használta, ritkaság. Különben el kell ismerni, hogy a főnebbi arány a gőzösök és vitorlások közt még változhatik s egyelőre a gőzösök javára. Azonban előre látható, legalább nagyobb körvonalokban, azon határ, melyet a gőzösök terjeszkedésére az oceáni személyforgalom s az oly árúknak nagyobb forgalma kíván meg, mely a nagyobb szállítási díjt megelér; másrészt az az erős védgát, melyet a vitorlások körül minden verseny tulterjeszkedése ellen, a mozgató erő olcsósága, a kezelési egyszerűsége, oly nagy szívóssággal és szilárdsággal talán mindenkorra biztosít.

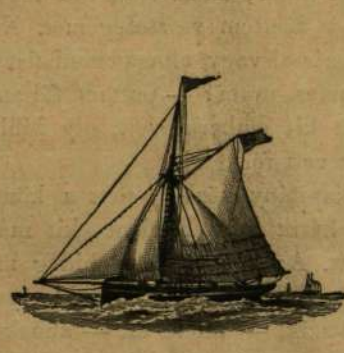
A mi első vitorlásaink valószínűleg azok

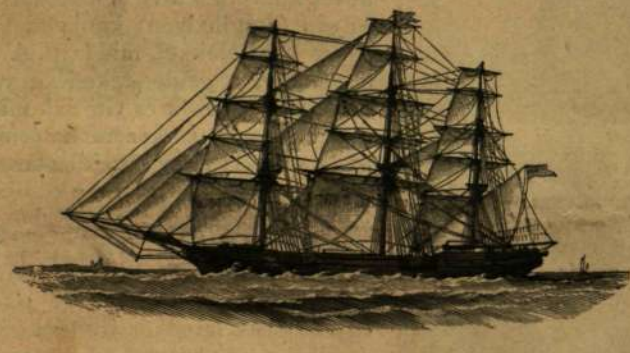
Briggeskunner.

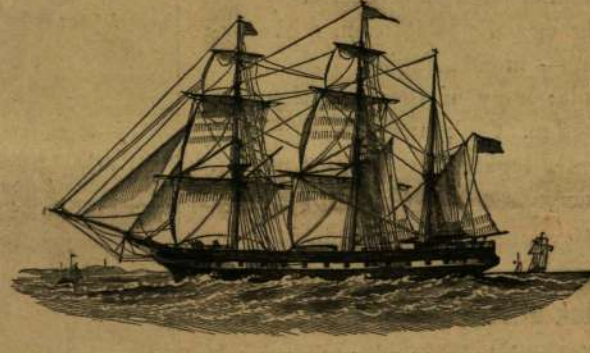
Brigg.

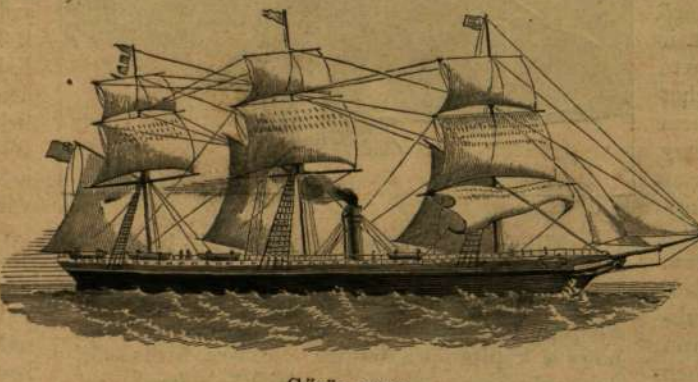
Cootter.

Nave, lanyha oldal-szélel.

Nave, kedvező szélel.

Gőzös nave.

drans) néven ismert műszereket adta később a hajósoknak kezébe; majd ugyan csak a Newtontól nyert s a levegőnek és víznek a mozgó testekre való hatásáról formulázott tétel, a hajó sebességének előleges meghatározására nyújtott kívánt adatokat, stb. stb. Így fejlődött a hajózási tudomány apránként. Csak annak beismerése is, hogy a több darabból készült árbocok erősebbek, ruganyosabbak lehetnek, mint az egy szálból készülték, a 17-ik százévből ment át a gyakorlatba; s a hajó kormányának mai czélszerűbb szerkezete még jóval későbbi eredetű.

Ujabb időben a vitorlászajózási lépést tart a tudomány általános haladásával, s nagyban, mint kicsiben mindenütt utánfutathatók haladásának nyomai. Fölhasználja a vegyes — a fából és vasból együttesen — építés előnyeit. Vaslemezekből készült vitorlafákat és árbocokat alkalmaz, s ez utóbbiak belülről hajó belsejének szellőztetésére használja. A költséges és romlásnak kitett kender- és lenkötél helyett, az árbocok megerősítésére vasuzkaköteleteket vesz, s hogy kevesebb személyzettel beérje, a vitorlák irányzására kézi, sőt kiegészítő, gőzgépecskéket is dolgoztat stb. Fölhasználja a Maury által, a szél és vízfolyás, az ózón áramlatok természetét körül gyűjtött adatokat, s ha az ezekből vont következtetések azt ajánlják, hogy kedvezőbb áramlattal vitorlázandó, az egyenes útról letérve, alsóbb vagy magasabb délkörök keresendők: elhagyja a vitorlás régi útját s kerülővel rövidebb idő alatt futja azt meg, mint régente.

Ekkép lehet, hogy a vitorlás hajók a gőzerővel szemben nyugodtan futnak versenyen. Mintegy ötven éve, hogy a verseny élénkület kezdte. Az akkori hajólétszámról hiányzanak nálam adatok; de a „Journal of the statistical society“ közelebbi adatai szerint tudjuk, hogy

voltak, melyekkel Kálmán királyunk horvát- és dalmátországi bánja, Ugra, 1105-ben Veglia, Cherso és Árbe szigetét s Segniát a magyar királynak meghódította; ha ugyan a 899-ben Malamocco (a velencei kikötő bejáratát) ostromló talpak és tömlők is nem voltak volna vitorlára. Több jel mutat rá, hogy a Dunán is divott egyszer a vitorlázás; e század elején pedig számos, hollandi mintára készült vitorlása volt a keszthelyi grófnak, Festeticheknek a Balatonon, hol azokkal az időben az egész Balaton szelvényében s hosszában sőt szállítottak. 1873-ban a magyar horvát tengerpart szatózvény vitorlást számlált, melyek összes terhelhetősége közel 64,000 tonnát (128,000 v. m.) tett s 1569 tengerésznek adott foglalkozást. Körülbelül ennyivel vesznék tehát mi ma részt a tengeri vitorlás had nagy mozgalmában.

Kenessey Albert.

* Azaz, hogy ha ama hajókat mind megterhelnék, egyszerre ennyi mázsát vihethének el.

Egyveleg.

Prága veszélyben. Csehország fővárosának egy része az elsüllyedés veszélyének van kitéve. Gazdag közbányok közelében fekvő, a bányászok idővel a város egy részét is aláaknázták. Egy nagy tárnát már is be kellett zárni, mert a laza szén- és földtömeg a munkásokat elborítással fenyegette. Mint a lapok írják, e valóban különös állapot számtalan pernek válhatik előidézőjévé az illető bányatársulat ellen a város és az ingatlan birtokaikban fenyegetett magánosok részéről.

Az angol északarkai expedíció költségei. A nagyszerű vállalat, melyet az angolok e hó közepe táján indítanak el az északi sark felé, oly nagy költséggel és fényűzéssel van kiállítva s lesz ellátva, mely egészen méltó a világ első kereskedelmi és tengeri hatalmasságához. Az összes költségek 1874 és 1875-re 2,465,500 frankra rúgnak. 1875—1876-ra részint a hajócsok fizetésére, részint a felszerelés költségeire 300,000 franknyi összeg van előirányozva, míg az utazás alatt a tiszték és

a legénység fizetését nem kevesebb mint 325,000 frankra számítják, ide nem érve az expedíciót kísérő tudósok tiszteletdíjait és a tudományos műszerek beszerzési árát.

Fegyver- és ló-statisztika. Egy turini lap kiszámította, hogy a német birodalomnak van 3,500,000, még pedig 1 millió Dreyse, 400 ezer Chassepot, 300 ezer Werder és 1 millió 800 ezer Mauser-fegyvere; Oroszország 1,650,000 Krka- és Berdan-fegyverrel rendelkezik; Franciaország 1,700,000 Chassepot-tal; Ausztria-Magyarországnak van 1,374,000, e közt 688,000 Wänzl- és 686,000 Wernld-fegyvere; Olaszországnak van 805,000, t. i. 617,000 Careano, 3000 Remington és 180 ezer Vetterli fegyvere; Angolországban van 175,000, e közt 100,000 Snyder és 75,000 Martini-fegyvere. — Egy második kimutatás az egyes államok lovainak létszámát tünteti föl; a sorozatot Oroszország nyitja meg 10,072,000-rel, ezután jön Németország 3,391,196-tal, Ausztria-Magyarország 2,569,434-gyel, Franciaország 2,710,000-rel, Angolország 2,590,000-rel, Olaszország 570 ezerrel, Oláhország 506,104-gyel, Svédhon 428,500-zal, Holland 252,054-gyel, s végre Svájc 105,859-czel.

A belga király, uralkodásának tartamára évi huszonötzer franknyi államdíjat alapított, melynek célja tudományos munkák jutalmazása, melyre időszakonként külföldiek is pályázhatnak. Az első négy évre a következő pályakérdések tüzettek ki: 1878. évre „A belga nemzet története;“ 1879. évre „Az építészetről;“ 1880-ra „Belgium kereskedelmi viszonyairól;“ 1881. évre „A belgiumiakkhoz hasonló lapályos és homokos partokon levő kikötők javítási módjáról.“ Az első három kizárólag belgák pályázata, az utósóra külföldiek is pályázhatnak. A pályadíjakat a király által ki-nevezett héttagny jury ítéli oda.

A nagy körút mentén.

Fővárosi tárcza

A kinek kezébe akadt már Budapest azon új körúte, mely a közmunkatancás által megállapított szabályozási terv szerint készült, annak először is bizonyára azon két párhuzamos vörös vonaltól segélyezett hosszú utvonaltól tündt szemébe, mely mindkét végével a Dunára támaszkodván, félkör alakban övezi a régi Pest városrészeinek több mint kétharmadát. A nagy utvonaltól, melynek felső torkolatja a még építés alatt levő margitszigeti hidra néz, míg alsó végével a mostani malomutca irányában dől a Dunának, jóval a Gellérthegy alatt: a tervezett nagy körút. Most még amolyan „lucus a non lucendo“, a mennyiben csak a térképen van meg. Volt persze idő, midőn gróf Andrássy Gyula chauvinismusa annyira elragadt az emberekre, hogy még ennek az évtizednek utolsó éveiben vélték végig sétálhatni a nagy körút aszfaltján. Vörmes reményű telek tulajdonosok, a kik a körút mentén még akkor juthattak néhány ezer négyszögöl földhöz, mikor annak ára nem szokott még föl mesés magasságig — már szekrényükben hitték heverni a milliókat, melyeket telkeik eladásából vélték szerezni egy-két év lefolyása alatt. Ez az optimizmus akkor oly általános volt, hogy jó magunk is fogadni mertünk volna az időben arra, hogy 1880-ban az utolsó lámpaoszlopig elkészült nagy körút fiatal platanái vagy akáczaikban árnyában fogjuk szüresölni fagyaltunkat valamely budapesti boulevard-kávéház asztalánál.

A merész képzelgések e kora letűnt. Ember tervezett, s az 1873-diki pénzügyi katasztrófa végzett. A pénz azóta állandón gyér portékává lett, mely nem hull többé garmadával az emberek zsebébe, mint a gyors meggazdagodás amaz aranjuzi napjaiban, midőn egy-egy börze-hadjárat szerencsés eldőlése hetek, sőt napok alatt Krözusokat csinált oly szegény legényekből, kik valaha két garassal és öt szál fokhagymával zsebükből vonultak be a főváros valamely sorompóján. A pénz- és hitelhiány visszahatása aztán első sorban a tervezett nagymérvű fővárosi építkezések megakadásán jelentkezett, mely annál szebebtöbb volt, minél rohamosabb jelleggel bírt az azt megelőzőt pár évi lendület. A magánépítkezések nagy része abban maradt, s a mihez az idén kezdtek, alig harmada annak, a mi már 1873. tavaszán tervezve volt. Így körülmények között nem lephette meg a főváros széplésének barátjait a belső körút munkálatainak teljes megakadása sem, melyek egyelőre az országot s a háromdob utca találkozó pontján értek véget. Addig boulevard, azontul a régi országút. Maga a dédelgetett sugárút is, melynek melletti elkészüléséhez sehol sem fűződött több vágy, mint a nemzeti kaszinóban, kénytelen volt elviselni az idők mostohaságát. A forgalom jövő őszre ugyan hihetőleg meg fog már indulni ez utvonaltól egész hosszában, de bele telik még egy darab idő, míg két oldalt teljes lesz a házak szegélye. Az az egy-két házcsoport, mely az oktagon-téren és szomszédságában a még beépítetlen telkek mellett magasan nyul az égnek, olyan mint az anyatejtől elválasztott kisded parányi száájában jelentkező néhány korai fog. De eljő az idő is mikor majd teljes fogsort fog fölmutatni a sugárút állkapcsa. A „patkoneza demokratság“, mely Csernátóny ellenzése daczára kapott lovasutat a sugárúton, mindenesetre jó ideig vitetheti majd ki magát tíz krajczárért az új vonalon a városligetbe, míg pipafüstje az egész ut mentén paloták falán tapadhat meg.

A nagy körútból így mostoha körülmények között valóban nem létesülhetett egyéb azon két hosszú tört vonalnál, mely tervezett irányát vörösen jelzi a térképen. De a ki most még szigorúan e vonalak mentén akarna végig barangolni azon boulevardokon, melyeknek egyelőre csak helyük van meg, az csakhamar beleünné orrát valamely — a szabályozási vonalba eső — ház falába. Tegyük hát zsebre a térképet s induljunk el orrunk után azon utcák mentén, melyeknek helyén valaha a nagy körút fog emelkedni.

A margitszigeti hídól a váci utig terjedő vonalrész a gőzmalomok birodalmát szeli át, melynek uralkodó színei a fehér s a fekete. Csodálatos, hogy valamely pangerman újság

levelezője nem fődözött még föl a porosz lobogó e színeknek előfordulásában kapós érvet arra nézve, hogy a Lipótváros e részében csupa tizenhárom próbás burkusok laknak. Igaz ugyan, hogy a két szim nem lobogóban egyesítve fordul itt elő, a mennyiben csupán a molnárok, a lisztes zsákok s maga a liszt fehérek, míg fekete csupán a kövezt — az ellhullott kőszéportól — s a toronymagas kiütközött szakadatlanul kitóduló füst. De egyéb szim ne is keress a magyar Manchester-ben, a hol szövetek helyett lisztet gyártanak. A környék telve van az éjjelnappal tompán zakatoló gőzgépek egyhangu zörejevel s a terhes szekerek dübörgésével, melyek gabnával megrakottan döcögnek a százszerű malom-óriások udvarába és liszttel terhelten térnek vissza.

Sajátságos játéka a véletlennek, hogy a szünetnélküli munka e telepén, hol több ezer ember dolgozik keményen a mindennapi kenyérért, a könnyelmű és ledér szórakozások legemlegettebb fészkeinek, az „új világ“-nak is hely jutott. Hogyan került „Venus vulgiva“ a gőzgépek és gyárkürtök közé? Nem tudnák hamarjában Munkácsy genialis esetjére méltóbb témát egy olyan jelenet megörökítésénél, minő ez utcában minden farsangi báljé végén szokott kifejlődni, midőn holtrészeg cimborák beütött kalappal és megtépázott frakkal hiába iparkodnak megtalálni az egyensúlyt a bálteremből kijövet; midőn a festék és fölhevüléstől egyaránt kipirult arcu debardeur-ök s rövid szoknyájú ballerínák gyorsan szerzett lovagjaik karján iparkodnak a köcsik felé, míg a szemközti gözmalom megannyi ablaka sugárzik a világosság-tól, egy-egy óriási kerék forgása széles árnyakat von a falra, s egy csoport kora hajnalban dologra siető munkás részint a gúny, részint a bámulat kifejezésével tekint az orgia színhelyéről jövő ittas férfiak s fölhevült nők szintarka s mozgalmos csapatjára. Mily megbecsülhetlen anyag egy bizonyára nagy szenzációt keltő genre-képre.

Valamikor azonban ez öt-hatemeletes gyártánok is meg fognak semmisülni, az „új világ“ helyiségeivel együtt, ha t. i. a nagy körút építését megkezdik e ponton is. Két évvel ezelőtt nagyon megörültem, midőn a lapok újdonságai között valamelyik nap azt olvastam, hogy a váci-ut végén — az osztrák államvasut pályaudvarával átellenben — fekvő mintaszerű szemétdomb helyére „legközelebb“ egy impozans négyemeletes ház fog épülni. Azóta sok viz folyt le a Dunán, de a tervezett háznak még csak nyoma sincs. Nem csodálom azonban, ha valamely vörmes optimizmussal bíró reporter újra „legközelebbi“ kitalátása helyezésé e ház fölépítését, támaszkodva arra a jelenségre, hogy a szemétdombon gyakran látható néhány alvó tót. Bizonyára ők vannak megbízva az építés elő-munkálataival. Minő merész kombinációkra is ragadtatja magát így hírgyűjtő „local-correspondens“ — helyi tudósító, ha ugyan Szarvas Gábornak nincs kifogása e magyartás ellen — mikor kifogyott már a hírekből!

Pedig e disztelen üres saroktelek beépítése kétszerte kívánatos most, hogy nem soká megkezdik alapját rakni vele átellenben a főváros egyik legmonumentálisabb épületének (most még persze csak a papiron az): az új indóház-nak. A mostani a tervezett körút ép derékon szeli ketté, s így újjáépítése elmaradhatlan lenne akkor is, ha a társulat igazgatósága nem győződött volna meg már évekket ezelőtt, hogy a jelenlegi indóház ép oly kevéssé méltó az ország fővárosához, mint a mily elégtelen a forgalom befogadására. A terrajzok után itélve azonban az új épület majd helyre pótolja azt, mit a mostani vét a csin, izlés és czélszerűség ellen.

Innét a gyár-utca mentén fog bellebb vezetni a körút, míg az oktagon-téren keresztül hasítja majd a sugárutat. Ha az utcákra nézve is elfogadhatók azon axiómát, mit a nőkre vonatkozólag állítottak föl, hogy t. i. azok a leg-tiszteletesebbek közülök, kikről legkevesebbet beszél a világ: akkor a gyár-utca legkiválóbb utcáink közé tartoznék. De az utcákról tudva levőleg ép az ellenkező áll. Mindazonáltal a gyár-utca, ahhoz képest, hogy keveset emlegetik és semmiféle budapesti „utmutatóban“ vagy „kalauzban“ nem szerepel megtekintésre méltó nevezetesség gyanánt — eléggé tűrhető utcája a Terézvárosnak. Főleg a király-utczával határos része, hol sok új épület van. Egy meglehe-

tős terebélyes akácokból álló fasor, mely nyári estéken szerelemsovár szakácsnék és cs. s kir. Mars-fiak fölkapott légyótt-helyéül szolgál, némi boulevard-jelleget kölcsönzött a gyár-utca e részének már akkor is, midőn fővárosunkban a legtöbb ember még hírből is alig ismerte a boulevardot.

Az oktagon-tér közepéről pompás szette-kintés fog kínálkozni, ha majdan elkészül a nagy körút. Ez a perspektiva ritkítani fogja pártját Európában. Nem tuzunk, mikor ily nagyot állítunk. Míg a sugárút egyik végén a szemlélő tekintete a városlegt ütvetvényein s az artzi kuton fog megakadni, addig a hosszú utvonalt másik végéről a váciuti boulevard néhány házat s a Lipóttmplom magas kupoláját fogja mintegy közlepleen keresztül előtűnni látni. Balra tekintve, a budai hegységre fog nyílni kilátás, míg jobbról a nagy körút folytatásán akadnak majd meg szeméi. Észak és dél, kelet és nyugot felé mindenütt palotaszorok mentén fog a messzeségek veszni e nagyszerű perspektiva, ughogy az oktagon-tér valódi Mekkája lesz a magyar fővárosba érkező idegeneknek.

Most persze csak még képzelmed látatja veled e jövőd nagyszerűsége, de egy futólagos tekintet a sugárút mentén emelkedő sudar szálakra, melyeknek aljában új épületeknek tur és vajú alapot a napszámok vakondok-rajja — meggyőz arról, hogy a való előbb-utóbb meg fog felelni képzelmed csillogó képeinek. Már ássák alapját azon nemzeti műintézeti paloták egyikének, melyek homlokzataikkal a sugárutat fogják díszíteni. Ez a műcsarnok, melynek ősz végén már tető alá kell kerülnie. S még az idén teszik le alapkövét a magyar operaháznak is, mely a sugárúti épületek gyöngyfűzérében hihetőleg a legbecesebb szem lesz.

Hogy e füzérbe eddigelé már egy-két hamis gyöngy is került — minők a sugárút végére épített izléstelen nyírillakok — azt szívesen elnézzük, ha a többi épületek megütik majd a stilszerűség és izlés kívánatos mértékét. Egyet kell azonban mostanig főkép sajnálnunk: azt, hogy az oktagon-tér nagyobbra nem szabták a sugárút építését. Azon a helyen, hol a jövő Budapest két legnagyobb forgalmi vonala, a főváros két leghatalmasabb úttere fogja szelni egymást, a tér dolgában való fukarkodás nagyon helytelenül volt alkalmazva. E hiba már most is szembeötlő, de valósággal kirívóvá lesz akkor, mire megnyílik majd a nagy körút. Oly óriási hosszúságú vonalak mentén, minők a sugárút s nagy körút, már pusztá arányosságból sincs helyén olyan csöpp tér, minő az oktagon, melyhez képest az Erzsébet-tér egész uradalom. Csodálatos do-log, hogy azon magyar népek fővárosában, melynek ősei csak minél szabadabb térségen érezték magukat otthonosnak, s mely e hajlamba maiglan is bizonyítja széles utcájú és rengeteg piaczu alföldi városai által — csodálatos dolog, mondjuk — hogy ezen magyar nép fővárosában valódi ellenszenv uralkodik a szabad térségek iránt. Míg a nagy európai városok rendkívüli áldozatok árán iparkodnak szabad térségekhez jutni, s főleg London és Páris milliókat költenek ily czélú kisajátításokra: addig nálunk az elfogultság megkísérlé a már létező terek beépítését is. Most az István-tér van ilyesmire kiszemelve . . .

A király-utczán tul a kertész-utca mentén fog a nagy körút a kerépesitűg vonulni, hol a magyar népszínház egyszerű, de izléses homlokzata képezendi majd egyik díszét a főváros nagy részét átfogó utvonálnak. Onnét a körút a bodzafa-utca mentén a stáció-utczáig, a serfőző-és malom utcák irányában pedig egészen a Dunáig vonul, most még persze mindenütt a papiron. Kifejtésé temérdek kisajátításba és romlásba kerül, ha mindjárt kedvező körülmény is, hogy az utóbbi három utca mentén jobbadára alacsony, földszintes házak esnek a szabályozási vonalba. Három hatalmas ház, a bodzafa- s a stáció-utca között már a nagy körút mentén épült. E ponton tájékozást nyerhet a szemlélő már az új utvonalt tekintélyes szélességéről is. De bár e most még elszigetelt csoportoz az idén is több új épület fog szegődni társ gyanánt, eltekintve a közelebbi évek alatt történendő építkezésektől: sok víz fog lefolyni a Dunán, míg kővé válik majd a jövőd magyar főváros e térképekre rajzolt nevezetessége.

Borosyáni Nándor.

Seyderhelm virágkiállítása.

Hajdan, midőn évenként rendes virágkiállítású tárczákkal álltunk elő tavasszal, így kezdődtek az akaratok: „Bartl ur nyaralója a városliget legkellemesebb részében fekszik; egészen fáktól környezve, falusi lakhoz hasonlít és távol a világ zajától, némaságban élvezi háborítatlanságát.”

Ily bevezetéssel éltünk hajdan, mikor a szegény jó öreg ur vendégszerető tanjának látogatását tettünk. Ha nem csalódunk, ez utóljára 1867-ben fordult elő. Oly évszám, mely a budapesti virágáratok történetében korszakot jelez. Akkor volt ugyanis az utolsó virágkiállítás, miután Bartl elhunytával senkinek eszébe nem jutott folytatni, a mit az „Angol királyné” szaloda hajdani tulajdonosa oly szép sikerrel kezdett meg. Vállalkozók erre nézve se hiányoztak volna, ha a virágkiállítás is oly könnyű dolog volna, mint például holmi „Actien-Gesellschaft” gründolása, melynek tőkéje a holdban van, részvényesei pedig kalandorok- és szemfényvesztőkből telnek ki; de ide szeretet és szorgalom szükséges, a mi nem igen szokott tulajdona lenni azoknak, kik csupán nyervagyók fognak valamihhez és az üzérkedésben mintegy életelmeket találnak.

Aztán Bartl után nehéz is lett volna bárkinek is kísérletet tenni. Ó évek hosszú során át mintegy egyházasgát csinált a kertészetből, főleg azáltal, hogy szép vagyonnak lévén birtokában, oly áldozatot hozhatott e nemes szenvedélyének, melynek fogva minden más műkeresztésnek és kezdőnek már előre lehetetlenné vált az öreg ural versenyezni. S ime, azóta szép idő folyt le, s még jelenleg sincs senki, a ki méltó utódaként állhatna elő. Pedig a hajdani Bartl-hyarából sok mindenféle virágot hortak el, s nem egy nevezetes virágház az onnan szerzett növényeknek köszöni dicséjét, ha egyzersmind nem még lételek is. Az ottani pálmák és forróéghajli levélnövények részint a gróf Károlyi Alajos, részint a botanikus kert birtokába kerültek; az utóbbi helyre jutottak az orchideák, melyek évenként tűndőköl virágzatban ünneplik a tavasz végét és a nyár kezdetét.

Mert Bartl ur méltó akart lenni magához és mindig meglegte a közönséget.

Seyderhelm Ernőnek ez korántsem sikerült oly mérvben. Már helyisége sem oly kedvező, mint a Bartlé volt. A jelen kiállítás a Szondi-utczában ültet tanyát. Tudjuk, hogy ez magyarázatot igényel. A Szondi-utca az osztrák államvasúti indóház közelében van és a Seyderhelmféle virágtelep egészen az indóház udvarára dől. Két részből áll, melyeket a Szondi-utczából kifutó zsák-utca vagyis inkább köz választ el egymástól. E közre nyílik ama nagy virágátor, melyet a kiállító közvetlenül a tárlat számára készített.

Uj dolgokat itt hiába keresünk. A mit Seyderhelm felmutat, az csak utánzata annak, a mit Bartlnál már nagyobb kiadásban is láttunk; de méltánylatot érdemel az ő igyekvete is, a mennyiben reményét veti meg e kiállítás által annak, hogy a virágáratok ezennel el nem maradnak és évről-évre szebbek lesznek. Ő különben is ügyes, gyakorlati ember, ki tömördek cserjét, virágot küld az ország minden részébe, s jól tudja, hogy az ily virágkiállításokkal csak fokozza a növénykedvelést s ez által azt, hogy minél többen vállalkozván a kertészetre, vevőinek száma is gyarapodni fog.

A jelen kiállítás nagybórára csak ama virágokra szorítkozik, melyek a kereskedelmi keretnek nézve a legjobbivalók és általában ismeretek. Nincs e tárlatban egyetlen növény sem, melyet a mi közönségünk nem látott, sőt szebb alakban ne csodált volna. A Seyderhelmféle egész virágtelep tehát nem idézne oly kíváncsiságot, melyet az angol lord nagybíró „Victoria regia”-ja annak idején ébresztett. Talán nem érdektelen olvasóinknak, ha elmondunk erről egy történetet.

Az ötvenes években egyik nevezetes hazánkfi Angliában utazva, a kertek tanulmányozása végett minden valamirevaló parkot meglátogattott, sőt szegrel vegről le is mintázott. Angliában nem könnyű az uriházba bejutni s különösen a főrang birtokosok nem egyhamar nyitják meg házukat minden emberfának, s általában nem nagyon szeretnek barátkozni. Ny... hazánkfi mindenütt szíves fogadtatásra talált. Derby lőd felől azonban már régebben hallá,

hogy a telivér angol ur valódi chinai zárkózottságban él kastélyában, melynek küszöbét szárazföldi ember s általában idegen, csak kivételes körülmények között léphette át. Ny... hazánkfi kíváncsiságát ez csak fokozta, a kastély múkncsei, gyönyörü parkja s abban mindenelől a még soha nem látott „Victoria regia” különben is nagy vonzerőt gyakorolván rá; de a legerélyesebb közbenjárás s több hizelő ajánlólevél elküldése daczára sem kapott választ. Mit tegyen? Minden tündös nélkül a hely színére utazik, el levén határozza, valami furlanggal eszközlőni magának bemenetelt, ha szépszerével be nem bocsájtják. Itt azonban mihamarább fölhagyott eltökélttel szándékával, mert a következőt értesült.

Azelőtt nem sokkal egy hollandi tanár fordult meg azon a vidéken; e tanár vonzatva a parkban ápolt vízinövényről, több ízben kért bebocsátást a helyiség urától, mindannyiszor hasztalan. A tanár ílymódon, megsemmisítve látva minden igyekezetét, cselhez folyamodik, már előre örvendve annak, mint fog ő majd ki az angol mandarinnal. Öróme azonban nagyon korai volt. Egy letrát kerített elő, melynek segítségével aztán a falikerítésen át szerencsésen a parkba jutott. Fáradsága gyümölcsét azonban nem soká élvezhette, mert alighogy a kerítés mellett elhúzódnék kanyarodott, egy komor ur terem előtte, ostromló szavakban kérdezősködvé ki- és miléte, s mi uton-módon történt bejötté felől. A mi tanárunk, ki nem annyira félelem, mint inkább meglepetés miatt, alig bírt szóhoz jutni, a kőfalra mutatott, melynek tulsó ormán a létra vége kikandikált. A lord erre néhány kertesbojárt intett oda, kiknek fedezete alatt az idegent a kőfalhoz kísérté; majd letrát hozott elő és a szegény tanárnak, a nélkül, hogy csak színtét is látta volna a Victoria regiának távoznia kellett, úgy a mint jött. S így elhiheti az olvasó, hogy Ny... hazánkfi oklyva a tanár kudarczán, bölcsen cselekedett, midőn minden hasonló próbálkozás mellőztével, szépen tovább állott.

Seyderhelm kiállítására visszatérve, ismételjük, hogy az nélkülozi a kiválóságokat. Menjünk a botanikus kertbe és ott egész télen át különö kiállításnak lehetünk tanui a nagy virágház középcarnokában. Az „Araucaria excelsa glauca” már Bartlnál is szebben volt képviselve mint itt; s mily hatalmas példányban diszlett a „pandanus”, a „ravenalia”, melyek itt elég színtelenek.

Hiszzen növények és virágok tenyésztése dolgában korántsem állunk oly hátra. Van akárhány földbirtokosunk, kinek üvegházai ide a fővárosba is beillenének és a legkényesebb műkedvelőt is kielégítenék. E sorok írja ép e lapokban megemlékezett már egy ízben hazánk nevezetesebb parkjairól s kimutatta, mily szép dolgokat található nálunk e részben az uralági kertekben, melyeket névleg is elősorolt.

Azért legkevésbé sem titkolhattuk el esudálkozásunkat, midőn a jelenlegi kiállításra vonatkozólag azt olvastuk, hogy az pálmák dolgában eddig nem látottakkal lepte meg a közönséget. Hogy nagyot ne mondjunk, fel kell hoznunk, miszerint a botanikus kert datoly-pálmái (Phoenix dactylifera), szép ernyőpálmái, a lataniák, Livinstoniák többet érnek a jelenlegi kiállítás összes délszáki növényeinél. Van ott azon kívül néhány szép dracaena; van még egy nevezetes pálma, a caryota; vannak zamiák; kókusz- és szágő-pálmák, melyek még Bartlnál sem voltak találhatóak. De a botanikus kert végre is köztinteztet, minél fogva megint csak a hajdani Bartléle kiállításra hivatkozunk, hol a legzebb dracaenának (nevezetesen a sárkányvérif) kívül, épen viruló pálmákat, élénkszíni nagy levélnövényeket leltünk mindig és gyönyörködhetünk az anthurmmok, a caladiumok, a colocasiák, a maranthák, aztán a pápányok, nevezetesen a ptherisik, az aspidiumok, aspleniumok legrománzosabb példányaiban. De azt mondhadjuk, hogy volt, ninc.

A mi mégis élénkséget kölcsönöz a Seyderhelm virágkiállításának is, az a sok róza, melyek kiváló mennyiségben és minőségben árnyalják a többi virágokat és öntenek változatosságot a jázminok, cineratiák, tulipánok és araliák ékes csoportjába. De ezeket mindenki ismeri és ha valaki virágkiállításra vállalkozik, jó volna, ha egyzersmind oly növényekről is gondoskodik, melyek ritkábbak.

Vajda Viktor.

A hétről.

Levél a szerkesztőhöz.

Tisztelt szerkesztő barátom, úgy néz az én szemembe, hogy olyan emberrel van dolgod, ki épen most ment a tűzpróbán keresztül. Ugy-e hogy azt se tudod, mi az? Leégni: anny, mint tűzpróbán menni keresztül. Haromszor hureszkodni pedig anny, mint leégni. Nos, hát én most hureszkodtam harmadszor egy év alatt. Ugy néz hát az én szemembe, hogy nekem ezennel nem árt már se árvisz, se jégeső.

Az első szállásomról a második emeletéről azért költöztem el, hogy a mint nyakon ragadtam a kalamust, hogy a te számodra valami épületest írjak „a hétről” — hát egyszer csak megzendül a szemközti ablakból, hogy: „do-re-mi-fa-so-la-si-do.” Hát valaki probir-maazelt készült primadonnának a milánói Skálához, azért gargarizálta a skálát. Gondoltam, hogy majd csak bereked. No hisz várhattam! Előbb bereked az Aeolus hegye, mint ennek a torka. Fújta lelkesülten három regiszteren keresztül, három óra hosszáig. Én az alatt kinomban csillogtattam a tollat. De hát három óra naponként nem a világ, még mindig marad huszonegy óra felhasználni való. Hanem hát még a skálából esküvés el se végezte a leckejét s im egyszerre megrendül a föld alattam. Már ugyis tudtam, hogy a Szent-Gellérthegy vulkanikus képződmény, — hát ha annak a nyulvánia épen az én házám (azaz hogy a házi uram háza) alá ér s most készül a földközépi tűz egy új Szent-Gellértheget feltolni a Duna balpartjára is, a szent symmetria kedveért? Dehogyis volt vulkanikus képződmény! Egy jámbor csehországi trombitamester lakott alattam, az adott lecke-keket Flügel-hornból, még Jäger-hornból, aztán meg Bass-Bombardóbból, az hozta földrengésbe az egész magyar-utca környékét. De ez még semmi. A jobb oldali közvetlen szomszédom nagy hegedűvirtuoznak képzelte magát, s az a dícséretes tulajdonsága volt, hogy rendszeren éjfél után szállta meg a lelkesedést. Ez óta nem tartom mesének az Orpheus meséjét, a kiről írva vagyom, hogy megindította a köveket és vadallatokat. Mert barátom, ez az ember engem is, a ki pedig kőnél kövebb, vadnál vadabb vagyok, mondom, ez az ember engem is megindított. Meg — de, kifelé. Egy kőkemény furkos bottal indultam meg vadul, hogy betörjem a fejtét. Szerencséje, hogy a sötét folyosón a magamét törtem be, — mert különben bizonyosan nyugodalmas szállásom lenne most valahol a vármegye házában.

Beláthatod, édes szerkesztő barátom, hogy ez alatt az egész fertály alatt, a míg e szálláson laktam, nem történhetett épen semmi „a héten.”

Hogy a világtörténet fel ne akadjon, kénytelen voltam kihureszkodni.

Az új szálláson aztán az első emeleten szépen kényelmesen letelepedtem, hogy no most mindjárt írok én neked valamit „a hétről.”

Mindjárt az első hét tele volt a legzebb eseményekkel, a fejem pedig a legzebb gondolatokkal. No ezeket csak papírra kell vetni. Fogom a kalamust.

Hát akkor megcsikordul sarkában az ajtó. Belép egy halvány, szenvedő alak. Már ezekből a szép jelzőkből gyaníthatod, hogy nő volt. Felállok udvariasan, köszöntöm udvariasan s kérdem udvariasan, hogy miben lehetek a szolgálataira. A nő nem felel. Remegve támaszkodik egy karosszékre, aztán lehunyva szemét, csendesen belehanyatlik. Nagy zavarba jöttem. Hisz ez itt elájul! Mit csináljak vele? Hirtelen egyet csavarított a vízvezeték csapján, egy poharat megtöltök gyönyörü levéllel s hozzá viszem: „tessék!” A nő végtelen hálás tekintettel fogadja s ajkához érinti. De csakhamar felsikolt s arczához emeli szép fejér alabástrom kezét. „Csak hamar, csak hamar!” rebegi alig érthetőleg. „De hát végre is, asszonyom, mondja meg, mit kíván tőlem.” „Ah még kérheti? nem látja, mit szenvedek?” „Hogy szenved azt látom: de hogy mit? bocsásson meg, asszonyom, gyarlóságomnak, azt nem vagyok képes kitalálni.” „Hát húzza ki már a fogamat, hogy a jó ég is áldja meg.”

Sóballványt váltam. De hát sóballvány ily szép növel szemben sokáig nem maradhattam, azt te is beláthatod. „Asszonyom, — mondom, — én az ön kedveért sokra volnék képes; de hogy ezekből a gyönyör fogakból egyet kitörjek, — inkább kívánja tőlem, hogy törjek fel egy

templomot.” „Mit, hát nem a váci-utca ez?” „Dehogy nem, persze hogy az.” „Tizedik szám?” „Tizedik szám?” „Nos hát akkor mért nem akarja kihuzni fogamat?” „Mért nem értek hozzá.” „Micsoda, hát ön nem Iszlay, a fogorvos?”

Elnevettem magamat. „Nem, asszonyom. Ő tegnap hureszkodott ki innen. Én nem vagyok oly vérengző ember.” — „Nyomorult!” — mondá a szép nő megvetőleg s ránczba szedvén szép ives szemöldökét, oly gyüleltes pillantással távozott, mintha kihuztam volna a legzebb fogát.

Nos szerkesztő barátom, mit szólsz ehhez? Hát mikor ez az eset nap nap után kétszer-háromszor megismétlődik, — el tudod te azt képzelní, hogy az ilyen fertály alatt még egyeb is történhessék „a héten”?

Fogorvos lakására többet lakni nem megyek. Ettől is úgy szabadultam meg, hogy egy taghaszaktól termetű ferenczvárosi mészáros magával hozta a taglóját azzal akart — agyon ütni, ha meg nem szabadítottam a fájós felső melső belső (vagy hogy mondják a doktorok) zápfogától. Megijedtem a halálnak e felette diszletlen nemétől, azért hát teljes rezignációval bele taszítottam a fötélbe s neki mentem, más alkalmassabb szerszám hiányában a papíryírólól ólvál s kifésztettem vele a fájós zápfogát. Hanem hát akkor ijedtem csak halálra, a mikor a beteg fog mellett még a két egészséges szomszédja is nagyot koppant a padlón. Most lesz csak dolga a taglónak!

Ijedésem alaptalan volt. Az én mészáros atyámfia kivette a zsiros bugyillarisát s kiszurt belőle egy ötförintos bankót, nagyokat halálkódva a véres szájjával. Aztán előkereste a fogát a padlóról. Persze egy helyett hármat talált. Kivert a halálvérteket. De a jámbor ember, a helyett, hogy menten agyonütött volna a taglójával, még egyszer elővette a zsiros bugyillarisát s kivett még két ötöt s ott hagyta az asztalon.

Szerkesztő barátom! külön keresetám az, mint az írói honorárium. Hanem én megfogadtam, hogy nem húzok többé fogat senkinek. Másnap kihureszkodtam.

Csak hogy vesztsem. Csokoládé-fabriká volt a házban. A füstöt, az illatot mind felhordta a szél hozzám a harmadik emeletre. No, barátom, én még a tömjént se állhatom ki, gondolatod hát, hogy itt se volt nyugtom. Azért nem történt a harmadik fertályban sem semmi „a héten.”

Kifüstöltek, kipörköltek. Most már itt vagyok a negyedik szállásomon egy év alatt. Első nap még nem tapasztaltam a megelőző lakásokhoz tapasztalathoz hasonló kellemetességeket. S ime, mindjárt az első nap sietek elosztalni felém táplált rozsz véleményed. Miről parancsolod, hogy írjak? A német vasuti hivatalnok hazafias búbanatáról zengjek éneket? avagy megörökítek az Erlanger-ház puncto tíz millió forintért vívott hősiesség küzdelmeit, a kétszáz hetven faczér pinezér élén? avagy jobban szeretted, ha az országos defecitőről írok s a vajudásairól halhatatlan híri országgyűlés közei elhunytáról? avagy üdvözlőjem az új adótörvényeket? Majus elsejéről is áradozhatok, ha kedved úgy tartja; a rügöző fákról, a színes mezőkről; nemkülönbén a svábhegyi vaspályáról, melynek csak egy negyedrésze német; a Margitszigeten tervezett német arénáról, s a városliget német „Ringelspiel”-jéről, Richter távozásáról, Nördling corioláni haragjáról, Alfonso és hiestársas Donna Blanka gráci élményeiről, Eugénia császárné férjhez menetéről, közlekedési kalamitásainkról, avagy tán épen a májusi hureszkodás gyönyöreiről?

Látod, hogy válogathatsz. Rendelkezzél! Velem most verebet fogathatsz, a mi nálam könnyebb, mivel most — padlásszóban lakom. Petőfinek igaz a volt; ne törje senki más ember talpát a feje fölött.

Itt nem háborgat semmi, csak éjfélenként négy pár macska szerelme. De ezek zenéje eddigi nyugtalan életemhez képest valóságos csendélet.

Tórs Kálmán.

Irodalom és művészet.

— Az akadémia kiadásából két vékony füzet gerjeszt közelebbi legnagyobb figyelmet. Toldy és Fogarasi veterán nyelvudósaink fölolvassák, amaze: „Az új magyar orthologia (nyelvtiszta-tás)” emezé: „Az új szókról.” Mind a kettő a

„Magyar Nyelvtör”, s benne Szarvas Gábor és társai, valamint a nyelvtisztítók értekezletei — s ezeknek ama törekvése ellen van intézve: kiküszöbölni a nyelvből minden szót, mely a nyelvújítás korszakában vagy még újabban keletkezett, s nem helyesen, nem szabályosan van képezve; és minden, bár helyes szónak helytelen, idegenből kölcsönzött használatát, s végre minden magyartalan szóismétlőt, kifejezést, mondatszerkeztést s szórendet, a melyenekkel részint a hivatalos büro stylum, részint s főleg az idegen nyelvekből (különösen a németből) mohón és hevenyében fordító journalisták már egészen elárasztotta irodalmunkat, folyvást iszapolja el a tiszta, tős-gyökeres magyarságot, s már már fenyegeti a legjobbak írók, sőt magának a népnak is ép nyelvérteket. Oly bajok, tagadhatatlanul, melyek megvannak, sőt napról napra jobban harapóznak el, melyek ellen tehát hogy reakció támadjon, természetes is, üdvös is. Ez szülte a magyar orthologiai iskolát, melynek látható feje Szarvas Gábor, egy mindenképp derék, tanult, képzett nyelvész; közlönye az akadémia partfogása mellett megjelenő Nyelvtör; társadalmi gyűlö helye az akadémiai körben szombatoként tartott értekezletek, melyekre az irodalom és nyelv minden barátja hivatalos, hol a nyelvbéli visszaéléseket tárgyalásra kitüzik, megvitatják stb. Az összes napi sajtó, mely maga is érezte bűnét a rozsz szók és rozsz szóismétlők természetesen és terjesztésében, csaknem feltétlen helyesléssel fogadta a nyelvtisztítók vállalatát, s azóta is minden módon kezökre jár. Részükről, (mert minket is megillet, hogy nyilatkozzunk az egész irodalmat érdeklő s foglalkoztató kérdésben), midőn feltétlenül helyeseljük az orthologia czéljait s elismerjük szükségét, sajnálatallaljuk, hogy nem kerülhette el azt a hibát, melybe minden reakció bele szokott esni — hogy túlzásokba megy s azzal túlló a czélon. A nyugvó pontjából kizökkent inga természetével bir a megsértett igazság: visszatér, de tulmegy az igazi ponton s csak sok ingadozás után állapodhatik ismét meg. Szarvasék felállították elveiket, melyek — nagybórára legalább — tagadhatatlanul helyesek a grammatika szempontjából. De itt van már első tévedésük. A grammatika nekik minden, a szintézis, azonkívül semmi sincs a mit a nyelv dolgaiban számba lehetne s kellene venni: sem a nyelvérteket, mely megbizhatatlan, sem a jóhangzás, czél-szerűség, megszokás — a mi mind jogosulatlant szeritők. Ebből kiindulva egyfelől egyenlő mértékkel akarnak mérni a költőnek és a prózaírónak, s amattól is meg akarnak tagadni minden szabadságot a merev grammatika sért-hetetlen szentírása ellen; s pl. Petőfit és Aranyt (a kik pedig legalább oly jól tudnak magyarul, mint ők) elítélni kénytelenek költői nyelvből némely szabadságaiért; másfelől hadat izennek minden szónak, melynek eredete vagy képzése vagy határozottan szabálytalan vagy csak kétes is, de mely már el van fogadva és kiirthatatlan a nyelvből, mert csin, világosság, rövidség stb. ajánlotta, s ma már husz-harmacz évi gyakorlat kiirthatatlanná tette. Szeritők pl. a szilárd szó kiirtandó volna, mert sem a szil név biztosság, sem az árd nem képző. De fogja-e az irodalom a szép s rég elfogadott szavát kiir-tatni engedni néhány túlzó grammatikus által? S pedig ilyen szó van a mai nyelvből száz meg száz, melyek ellen az orthologia hadat izen a grammatika nevében, de melyeket a nyelvcsokás s minden egyéb tekintet véd, s meg is fog védni az irodalom joga, melyet ők egészen felednek vagy megvetnek. Az ige-gyökökkel képzett főnévi összetételeket is kivétel nélkül üldözik. Igazuk van talán a grammatika szempontjából. De ámbár van fogház, rakszölő s még egygár. De hiszik-e, hogy a rakpart szót, mely jó hangzású, rövid, el van fogadva, s érthető, ki fogják, más jelentésre is használt szókkal fölcserélhetni. A -da -de képző, helyjelölő értelemmel, igaz, keletes eredetű; nagyon is elhatáalmazott már; feleslegesen is izléstelenül is használták; de ők, a helyett hogy megszorítani akarják használatát, neki esnek tüzsel-vassal, s egyáltalában kitiltják. Legközelebből exkommunikálták a járdát; s ajánlották helyette a járót; persze, a kedő-kért ezennel így fogunk beszélni: a járón járó nép. A tömkeleg, a pamlag, bizonytalan képzésű szók, igaz. Ki velök! De vajjon kitépjük-e Petőfiből azokat a lapokat, melyeken e szokat használja? Kissé későn jött arra az orthologia:

mert alig van Vörösmartyban, Petőfiben, Aranyban, Jókaiaban lap, melyen kivetőt ne találna. Egy félszázados irodalom áll ellenökben s ők ennek izennek hadat. Ez túlzásuk, mely súlyosan meg fogja büntetni magát. Jobb volna, ha a főszűlet nem a szó-képzés, hanem a kifejezések, szóismétlők s mondatszerkezet magyartalanossá-gaira fordítanak. A szó végre is másodrendű, a gondat a fő, a miben a nyelv szelleme van. Hogy lett a jog, szilárd, czél, czím, erény, jellem s ezer meg ezer más szó, száz év múlva nem kérde senki, mint ma nem azt, honnan vettük a ház, föld vagy asztal szót. A nyelv szelleme a mondatban nyilatkozik s ez korecsol ma nálunk szemléletmást. Ez ellen forduljon az orthologia, a helyett, hogy túlzásában annyira megy, hogy a Kazinczy ótai egész nyelvújítást s annak összes működését és eredményeit kárhözjátja és elítéli. Épen ezen túlzása ellen szállt sikra Toldy maga is, a neologia egyik első rendű bajnoka s nagy tényezője annak az egész irodalomnak, mely annak az alapján keletkezett; Fogarasi a szó-táriró pedig az új szóképzések igazolására szállt a sikra. Itt-ott ők is túlzása mentek. Szarvas is felelt már nekik az akadémiaiban. A haroz azonban nincs még befejezve. Ha mindkét részről kellő mérsékellet tartanának, kötszégkivil csak üdvös eredményt várhatnánk tőlük. Részükről épen annyira pártoljuk a neologiat, mint az orthologiat; szükség van mind a kettőre; és szükség van arra, hogy egyfelől a nyelvtan másfelől az irodalom és közhasználat — a nyelv-alaktás e két tényezőjének — jogai tisztel-letben tartassanak.

— Középtaju drámára pályadíjat tűz ki a nemzeti színház igazgatósága. Tárgyát a jelenkori társadalmi életből kell meríteni. Prózában vagy versben egyaránt írható. Jutalma száz arany. A beadás határideje ez évi október elseje; a jutalmat pedig november elsején adják ki; de csak oly darab nyerheti, mely előadásra méltó.

— Aigner Lajos „Magyar könyvesház”-ából megjelent az I. folyam öt első száma. A vállalat terve ugyanaz, mint a Franklin-Társulat olcsó könyvtáráé: kisebb önálló vagy gyűjteményes munkákat adni a régi és újabb, hazai s külföldi irodalomból, jó és olcsó olvasmányul. Az első füzetek általában elég jól vannak megválogatva. Az 1. szám Obernyí Károly korán elhunyt tehetséges dráma-s beszélyírónak két novelláját; a 2. szám Tolnai Lajos egyik elbeszélését („A somvári Fényes Adam ur”); a 3. szám Sacher-Masoch kedvelt német író „Holdas éj” című beszélyét tartalmazza. A 4—5 kettős száma a leg-becesebb. Anyos Pálnak, a Kazinczy kor egyik legtehetségesebb költőjének verseit tartalmazza, melyek 1798. óta nem jelentek meg s már rég kivesztek a forgalomból, holott e mély érzelmi, forrongó kedélyű s hazaifas szellemű költő megérdemli, hogy egészen el ne feledtessék. Mindenik füzetet az illető szerző rövid életrajza vezeti be, Anyost a mellett terjedelmes szép-tani méltatás kíséri Endrődy Sándor tollából. A vállalatból minden füzet külön kapható; ára 20, kettős füzeteké 40 kr.

— Várady Antal, ki a szépirodalmi lapokban már ismertté tette nevét, és kitől a Kisfaludy-társaság egy Molière fordítást, a nemzeti színház pedig Aria és Messalina fordítását fogadta el, előfizetést nyit költeményeire, melyek junius közepén fognak 7—8 ivnyi kötetben megjelenni. Az előfizetési ár egy forint és május 15-éig szerző czime alatt (Budapest, szeb-utca 9. sz. 9. ajtó) küldendő be.

— „Infandum jubes venovare dolorem!” Ez a czime egy erős polemiának, mely Szász Bélától az erdélyi reform. egyházkerület belső bajairól, a „Protest. Egyh. és Isk. Lapok”-ban, s aztán külön lenyomatban is 20 hasábon, megjelent, a szerkesztőségünkhez is beküldött. A kemény polemia éle Nagy Péter ref. püspök ellen van intézve, s a nevezett egyházkerület több vitás kérdését tárgyalja, melyek közül a legfontosabb, az enyedi hittani intézetnek Kolozsvárra áthelyezése iránti indítvány, a jövő hónapban tartandó közgyűlésen fog tárgyalatni.

— „A vetési reform. egyház története”, írta Kiss Kálmán, mándi reform. lelkes, a szatmári ref. egyházmege levéltárnoka. A 61 lapra terjedő kis, de tartalmas mű, mutatványul szolgál „A szatmári ref. egyházmege története” című készülőben levő nagyobb monografiából. Hasonló művek az egyháztörténelem legnagyobb részét

még kiaknázatlanul heverő anyagát vannak hivattva összehordani. Vajha minden egyházmegyének akadána egy-egy monografusa!

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia hétfői összes ülésében Lónyay Menyhért elnököl... Károly tartott emlékbeszédet Waga János levelező tag fölött; a derék tanfőru és író életrajzát lapunk csak nemrég közölte és így ez emlékbeszéd ismétetését bátran mellőzhetjük.

A Kiszfaludy-társaság szerdai havi ülésén, szép számú hallgatóság előtt, V a d n a y Károly olvasta föl „A kit mindig váránk“ című elbeszélését. A tetszéssel fogadták beszélyt egy 8 novellából álló gyűjteményből való, melynek tárgyai azon szomorú korszakból vannak véve, midőn a szabadságharc leveretése után a magyar honvédtiszteket az osztrák hadseregbe sorozták be közkatonáknak.

Az országos magyar képzőművészeti társulat Pulszky Ferenc elnökle alatt tartotta évi rendes közgyűlését. Elnök üdvözlőlvén a közgyűlést, a műosarnok építéséről tett részletes jelentést. Azután a társulat pénztári számadása terjesztett elő, melyből kitűnik, hogy a társulat rendelkezésére 39,855 frt állt, a társulat ingatlan vagyona 54,511 frt.

A nemzetközi földrajzi kongresszuson, melyet Párisban augusztus elején nyitnak meg, hazánk is képviselve lesz. Az akadémia megbízásából Hunfalvy János, Vámbéry Armin és Pulszky Ferenc mennek oda.

közoktatásügyi miniszter magyar kiállítási szakbiztosnak Déchy Mór urat nevezte ki.

A nőképző-egylet május 9-dikén d. e. tizenegy órakor tartja évi közgyűlést a megyeház nagy termében. Az elnökség az egylet tagjait s a növevelés minden lelkes barátját tisztelettel hívja meg rá.

Egyház és iskola.

A pannonhalmi ósrégi templom stilszerű átalakítása az idén teljesen be lesz fejezve. Az új szószek hírszerint valódi remekmű lesz. Elkészült már a pompás új orgona is, míg a régi, de szintén jeles orgonát a deáki templomba helyezik át.

A népnevelés áldozatkész barátjainak száma örvendtesen szaporodik hazánkban, s alig van hét, melyben ne tethetnénk említést a tanügy ily buzgó maecenasairól. Közélebb is M a n d l Albert kótaji földirtokos, szeszgyár- és gőzmalom-tulajdonos kótaji pusztaján a száznál többre menő pusztai tanköteles számára egyelőre három évre saját költségén tanyai iskolát állított fel, és az alkalmazott tanító kellő javadalmazásáról is gondoskodik.

Ranolder János, veszprémi püspök, Pécssett saját költségén nagyszerű felsőbb leányiskolát és kisdóvót akar alapítani és az angol-kisasszonyok vezetésére bízni. A város, mint a „Nemz. Hírlap“-nak írják, e célra szép épületet ajánlott fel.

Tanitói jubileum. Makó városa ápril 18-kán ünnepet ült Komáromy Mihály tanító 50 évi szolgálatá emlékére, mely alkalommal a megtisztelt agg férfit a csanádmezei tanítóegyesület tiszteletbeli tagjává választotta s a makói tanítók testülete ezüst serleggel ajándékozta meg.

Mi ujság?

A király dalmáciai utjának egyik kiválóbb mozzanatát a R a g u z á b a n való időzés képezi, hová ápril 28-án delután érkezett Ő Felsege, miután kora reggel utazott el Slanoból, utjában Stagnót, Cannossát és Gravosát is érintve. Ez utóbbi helyen az osztrák-magyar hajóraj, egy orosz korvett s a várüdvölésekkel fogadták az uralkodót. Raguzában a diadalkapu mellett a hatóságok és beláthatlan néptömeg üdvözölték az uralkodót. Később Ő Felsege D e r v i s pasát, Bosznia kormányzóját fogadta, ki a szultán nevében üdvölöz királyunkat, Este fényes kivilágítás volt. Másnap a király, fényes kísérettel követte, melyhez a török s orosz tisztek is csatlakoztak, hadiszemlét tartott a csapatok fölött.

Sajátságos záfolat. A királyt dalmáciai utja közben, mint egy bécsi lapnak írják, az almissai pályaudvarban a nemzetiségi párthoz tartozó polgármester üdvözölte szláv nyelven. Üdvölöz beszédét azonban egy kellemetlen epizód szakította meg. Beszédé közben ugyanis a tömegből egy autonomista elkiáltotta magát olasz nyelven: „Ne higgyen neki felséged. Ő egy szemtelen csaló.“ Képzeltetnek e jelenet hatását. A rendőrök azonnal elfogták a vakmerő közbekiáltót.

Királyné ő felsége müncheni hírek szerint közlelebb Bajorország fővárosába utazik, hogy néhány hétig Gizella főhercegnő mellett időzzön, ki ápril 28-án leánygyermekét szült. Deák Ferenczet közlelebb meglátogatta a király házi orvosa, dr. Löbl, ki a súlyosan beteg Károlyi Gyuláné grófnőhöz hivatott le Bécsből. A jeles orvos Deáknál, kit egy izben már meglátogattott a király határozott kívánságára, ezuttal egy óra hosszágú időzött. Dr. Löbl azon meggyődését nyilvánította, hogy Deák egészegete tetemesen javult. József főherceg pony-lovakat rendelt meg Braziliából gyermekei számára. A kis állatok a napokban érkeztek meg a déli vasuton.

A főherceg gyermekei nagy elragadtatással fogadták a kis állatokat, melyek a boltokban árult falovaknál alig valamivel nagyobbak. A kis lovak először a várba szállítottak és onnan Alcsuthra kerülnek a főherceg birtokára. Alcsuthról már bejött a kocsis és elbámult, mikor mutatták neki a lovakat, melyekre ezután rökdönie kell. „Hát ezek is lovak?“ kérdé a kocsis és egész elszomorodott, hogy most ilyen „apró jószágok“ mellé degredáltak.

Egy ex-király, mint író. A ma de volt spanyol király, ki tudvalevőleg önszántából tette le a megunt koronát, hírszerint rövid királysága történetét dolgozik, mely „Egy király emlékiratai“ ezim alatt fog sajtó alá kerülni. E műve megírásában nevének is lesz része, ki rendszeres naplót vitt az időben, míg Spanyolország királynéja volt.

Eljegyzés. Arany László ismert jeles fiatal írók e napokban váltott jegyet Szalá y G i z e l l a kisasszonnyal, Szalay István minisztertanácsos leányával.

Az atletikai klub választmányának megkeresésére báró Edelsheim-Gyulai katonai főparancsnok készségegel engedte át az újépült katonai gyakorló tért a klub által május 6-kán tartandó viadalokra és versenyekre, melyekre a választmány meg fogja hívni József főherceget, Koburg Fülöp herceget, b. Wenckheim Béla miniszterelnököt, Trefort Ágoston kultuszminisztert és báró Edelsheim-Gyulai lovassági tábornokot.

A honvédmenházknál közlelebb Semsey Lipót veszprémmegei pölőkei lakos 700 frankot adományozott. Semsey, ki az olasz-magyar legió egyik legvittezebb bajnoka volt s 1862-ben sajátkezeleg ölte meg Croco hírhedt és rettegett olasz rabló-vezért, ezen tetteért „Valora Militare“ ezüst érmet s ezzel együtt 100 líra pensiót nyert az olasz kormánytól. E nyugdíj felvétele iránt Semsey L. mindéddig nem tett lépéseket, habár 1864-ben hazatérte óta olykor nem csekély küzdelemmel maga tartotta fenn magát; most azonban a helybeli olasz konzul közbenjárása folytán eddigi összes nyugdíját — 1400 frankot — megnyervén, annak felét a honvédmenházra ajánlotta fel.

Magyarország a philadelphiai nemzetközi kiállításon nem lesz külön országos bizottság által képviselve, mint a bécsi kiállításon volt. Környörökben ugyanis azon nézetből indulnak ki, hogy a távolság miatt hazánk ipara a tengeren túl más előrehaladottabb országok iparával ugy sem versenyezhetne, s azért e tekintetben nem érdemes költekezni. Csak két czikk van, mely a világpiacozon eddigi jósága által kersetté lett és figyelmet kellett. Ez a liszt és a bor. A kormány tehát csakis e két czikk kiállítás tárgyában fog megbízottakat Philadelpiába küldeni és kiállítók egyben-másban támogatni, s ha kell segélyezni. E célra összesen mintegy 25—30 ezer ft kiadás lesz főlvéve az összesz betervezett 1876. költségvetésbe.

Farkas Miska az amerikai Egyesült-Államok fővárosában, New-Yorkban, hamar lett ismeretes egyéniséggé, s az odaváló lapok kivétel nélkül a legnagyobb elismeréssel innak ugy magáról, mint a derék győri zenekarról. Hazai zenészeink március 31-kén tartották első hangversenyüket az „Atlantic Garden“-ban, viharos tapsokra ragadva a hallgatóságot. A „New-Yorker Demokrat“ című lap e hangversenyéről többek között így ír: „A tegnapi estély megmutatta, hogy Farkas Miska megdöjje az új földre is áthozta azon búját, melylyel a magyarok földén bir. Még csak az hiányzott volna, hogy az öröm viharos hullámai által föltartóztatatlanul elragadtatva, — az egész hallgatóság a palackot lelkesülten a balkézbe tartva, tánczba pördült volna! Azonban a fővárosi finom hangversenytermében voltunk, az Atlantic-Gardenban, és mint jól nevelt egyéneknek, habár rozsol esett is, magunkat csendesen kelle viselni. Csak kezünkkel volt szabad minden darab bevégzése után tetszésünket nyilvánítani és kívánni újabb csárdások eljátszását. Farkas Miska saját maga által szerzett egy tízes csárdását New-York városának ajánlotta és annak nevével czimezte el, és ugyanazon este művészetének erejét egy magánjátékban is bemutatta a „Bíró uram“ eljátszásával.“

A kincskeresésnek még mindig akadnak hívei a vidéken. Közlelebb Szarvas föntezáján

idézett elő nagy zenebonát egy csoport gyűlevész nép, mely kufurókkal és ásó eszközökkel jól ellátva zajosan követelte Réthy Vilmos kereskedőtől, hogy nyissa föl előttük háza kapuját. Egy öreg embertől hallották e kincskeresők, hogy a török uralom idején nevezett kereskedő háza helyén templom állt, melynek harangját tele arannyal és ezüsttel azon a helyen ásták el, hol most a kapu van. Hasztalan mondták a csoportnak, hogy e helyen „kincs nincs“: az aranyosvár emberek nem tángítottak előbb, míg a rendőrség karhatalommal nem robbentette szét őket.

Eugenia ex-császárnéról azt írja egy párisi levelező, hogy menyasszony. A fama szerint ugyanis Napoleon özvegye egy angol lord jegyese, ki Anglia pénzhatalmasságai közt a harmadik nagyság.

Don Alfonso Grátzban kellemetlen napokat él. A hercege, ki a karlista-csapatok élén a spanyol harcztéren elkövetett kegyetlenségei miatt hírhedt névre tett szert, s a spanyol s német kormányok által közönséges gonosztevő gyanánt üldöztetik, köztudomásulag Grátzban telepedett le. Ápril 26-án az egyetemi ifjuság fűtyökkel s az ellenszenn egyeb kitérésével fogadta a templomból kijövő herceget, ki csak a rendőrség védelme alatt juthatott bántatlanul lakásába. A herceg neje Donna Blankát vezéskarján, ki ezuttal nem mutatá magát oly bátor-nak, mint Spanyolországban. Este e tüntetés sokkal nagyobb mérvben ismétlődött. A tudomány s a műgyetem ifjusága a herceg villája felé vonult, hogy macskazében részesítse. A fől-szaporodott tömeg zajosan kiáltá: „Le a rablóval, le a gyilkossal!“ A herceg lakásához vezető utczán azonban rendőrök zárták el, ughogy a tüntetők, kiket dr. Ettingshausen dekan beszéddel igyekezett lecsendesíteni, visszafordultak a belváros felé. Ott a rendőrség két tanuló elfojtotta, a mi redkivüli izgalmat idézett elő. Az egyetemi dekan jótállására a rendőrfőnök azonban elbocsátotta az elfogottakat, mire a tömeg lassanként széteszött. Másnap maga a herceg provokálta a tüntetése ismétlését azzal, hogy a szokott időben ismét megjelent nejevel a templomban. A több ezer emberből álló népesoport ezuttal is nagy lármával s gunyos fölkialításokkal fogadta a herceget. A rendőrség az ifjuságot az egyetemi épület udvarába akarta beszorítani, minek a fiatalok ellenszegült, ughogy összetűközésre került a dolog. A tusában maga a rendőrfőnök is tetleg bántalmaztatott. Midőn Don Alfonso elhagyta a templomot, az utána nyomuló tömeg palézákkal s esernyőkkel támadta meg a herceget s nejét, mielőtt kocsiba ülhetek volna. Az egyetemi ifjuság gyűlést tartott s elhatározta, hogy nem hagyja abba a tüntetéseket, míg Alfonso nem távozik Grátzról. Ápr. 28-án este még nagyobb mérvben ujult meg a tüntetés, melyben ezuttal a munkások is résztvettek. A herceg lakása felé tödülő tömeget huszárok s gyalogság oszlatták szét. A nép kövekkel dobálta a katonaságot, mire a gyalogság szuronyait használta. Számos megebesülés s elfogatás történt. — Don Alfonso a cseh feudális nemesség részéről hir szerint fölszólítottott, hogy költözék Prágába.

Rejtélyes halál. Kurcz Ferencz tolna-megyei szt.-andrási földbirtokost ápr. 27-én reggel a budai „Debrecezen“ szállóiban az asztal mellett ülő helyzetben élettelenül találták. Halálának okát nem tudják.

A legujabb népszámlálást Bécsben a mult hétéen fejezték be. Az eredmény azt mutatja, hogy Bécsben — a külvárosok lakóit is odaszámítva — lakik összesen egy millió kétezer lélek; a külvárosok nélkül 660,700 lélek, kik közt 25 ezer katona van. 1872-től fogva Bécs lakossága harminczhárom ezer lélekkel gyarapodott.

Halálozások.

Mednyánszky Sándor, országgyűlési képviselő, 1848—49-diki honvéderedes, ápril hó 24-én hunyt el Budapesten 58 éves korában. Temetésén jelen volt Ghyey Kálmán a képviselőház elnöke, számos képviselő s a kormány több tagja. A gyászoló özvegyet (Mednyánszky második neje, Fialka Piroksa) Irányi Dániel vezette. Az egyházi szertartás után Helfy Ignác mondott gyászbeszédet. (Mednyánszky arczképét s életrajzát lapunk mai számában közöljük.)

Horváth János, 1848—49-diki honvéderedes, a szabadságharc egyik vitéz bajnoka, ki 1867-ben visszanyerte ezredesi rangját a mostani honvédségnél, s 1873-ban nyugalomba lépett, ápril hó 27-én hunyt el Budapesten a Rókus-kórházban.

Elhunytak még: Dózsits György, királyi asztalnok, s a pesti szerb hitközség alelnöke, széles körökben ismert népszerű férfiú, Budapesten 55 éves korában. — Mittelmann Felix, ismert fogorvos, Budapesten. — Derecskegy Lajos, biharmegyei segédszolgabíró, Budapesten 26 éves korában. — Várad y Antal, beregmegei alpnéz-tárnok, Kis-Guton 30 éves korában. — Szó j á r László, honvédfőhadnagy a szegedi szőrölveg-osztálynál, Kistelekben (lóról való lebukás következtében). — P a j o r Imre, 1848—49-diki honvédtüzér-örmester s a m. k. bírósági végrehajtó, Aradon, 44 éves korában. — Reich Tóbiás, uradalmi számtartó, Lovasberényben, 67 éves korában. — D ó z s a Ákos, Dózsá Dániel szép reményekre jogosító jogász fia, Budapesten, 19 éves korában. — D i v a l d József, reáltanodai tanár, Debreczenben, élte 30-dik évében. — I l i á s Imre, a győri püspökség uradalmi pénztárnoka és számvévoje s a győrvidéki gazdasági egyesület pénztárnoka, életének 67-ik évében. — Ö z v. Brassay Károlyné, szül. Mentovich Teréz asszony (Mentovich Ferencz érdemdús írónk nővére) Deésen.

Szerkesztői mondanivaló.

F. (GY). Olyan elmélkedések, melyek — prózában nem elég tartalmasok — de költészetnek nagyon is hidegek. A költészet, igaz, nem csupa rimcsenység; az eszmékdő elemek is helye van benne; de mindent felolvasztó érzés és képzelet nélkül még oly böles okoskodás sem költészet azért, mert egy a hogy, épen rimbe van szedve.

Pozsony. Hogy a vers „egy költői leírás és a mérték négyes trochei“ — azt külön utmutatás nélkül is átlátjuk magunk is. Csakhogy a leírás nagyon gyöngö; a négyes trochei pedig itt-ott nagyon is biczeg. Nem való a nyilvánosság elé.

Kunhegyes. Az értesítést az illető rovatban készséggel közöljük. Díj nem jár érte.

H. Zs. „Hangok.“ Van bennök valamivel több is a pusztá hangnál; van nemes érzés — de kevés a költészet. Pedig ez volna a fő egy költeményben.

Nyilt szó F. B. ref. néptanítóhoz. Önök a népnevelés ügye iránti érdeklődésünk nevében kéri e nyilatkozat közreadását. Az érdeklődésben nincs hiány; de a nyilt szó, ily alakban s ily terjedelemben, nem tüztesen népnevelési közlönyünk még sem adhatja. Egy része merő általánosság, elmélkedés; nagyobb része pedig annyira saját egyletük belbajával foglalkozik, hogy a nagy közönséget alig érdekelné. Az ily bajokat legjobb otthon elintézni; a közérdekebb mozzanatokról pedig adjanak rövid közlést.

Bucsuás. A kis románéz, csinosabb kidolgozással, érne valamit. Tártyban, eszmében nem ugyan; de ily kis daraboknál nem is formálunk nagy igényeket. De a forma, tizenkettős sorokkal, a huszonnegyedik szótagon kerülő olyan a

milyen rimekkel, sem jól választva, sem gondosan kivive nincsen.

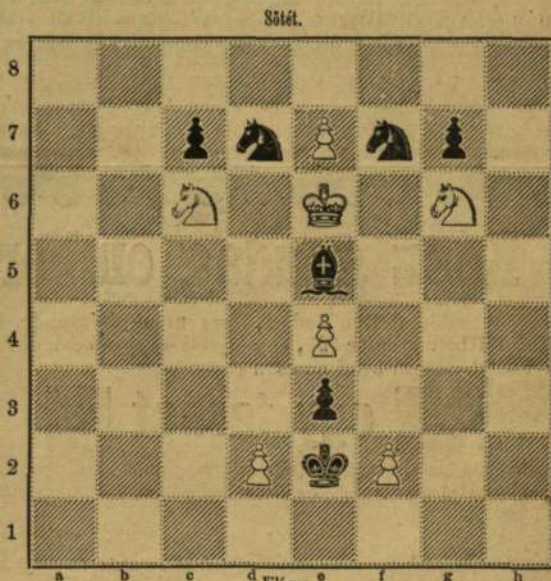
Vilma. Titkos szenvedélyében van egy kis érzés, nagyon kevés eszme, s épen semmi forma. — „Fenn és alatt.“ A költemény nincs minden érdem nélkül. Végtrófiája egészen jól foglalja össze, a mit ki akart fejteni. De a két első strofa el van lapitva. Ezt a kettőt egybe lehetne foglalni s a felesleges ismétlések kikerülésével a költemény csak nyerne.

Budapest. Sz. J. A kérdezett czikk közlése csupán tárgyalmas miatt késik.

Baja. N. Ha jobb arczkép (talán a későbbi korból) van önök birtokában, kérjük beküldését, hogy összehasonlíthassuk a nálunk levő eredetivel.

SAKKJÁTÉK.

804. sz. f. Kohtz és Kockelkorntól (Kölnben).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

799-dik számú feladvány megfejtése.

(Kohtz és Kockelkorntól Kölnben.)

Table with 2 columns: VII. and VIII. It lists solutions for a chess puzzle. VII. solutions: 1. Va6-a7(a), 2. Va7-c3+, 3. Hb2-d3+, 4. Hd3 mattot ad. VIII. solutions: 1. Ke5-f6, 2. Kf6-e6, 3. Kt5z. szér., 4. Hd6-b6 mat. stb.

Havessen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zeigmond. — Sárospatokon: Gérecz Károly. — Debrecezen: Zagya Imre. — Sziget-Csipen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Szabadság: Kosztolányi Árpád. — A budapest tud. és műgyetemi olvasókör. — A pesti sakk-kör. Rövid értesítések: Miskolc: H. J. A háromlépéses nem fejtették meg: 1. Hc8-g7, Kb3-h2. 2. Vh8-a8, Kh2-g3. 3. ? A négylépéses Hc6-e7 által mellékfejtések.

Nyilt-tér.*

Központi irodánk áttétezt ápril hó 15-kén V. József-tér, 6. szám, I. emelet.

Salgó-Tarjáni köszénhánya részvény-társulat.

* Az e rovat alatt közöltekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

Tartalom.

Verne Gyula (arczkép). — Himfy-dalok. — Leonóra. — A műcsarnok (képpel). — Mednyánszky Sándor (arczkép). — Az úszó város (folyt.). — Boyton uszása a La Manche csatornában (öt koppel). — A vitorláshajókról (hat koppel). — Egyeylek. — Melléklet: A nagy körut meutén. — Seylerhelm virágkiállítás. — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilt-tér. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Table with 4 columns: Nonapi és hetinapi, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára. It lists dates for May and April, including feast days like Athanasz, Zsig, Rogate, Kereszt-földed, etc.

Hold változása. Első negyed 12-én 8 óra 53 perczkor reggel.

H I R D E T É S E K.

Bürgermeister Antal és Társa

víz-mű-gyárosok,

VI. kerület, gyár-utca 6-dik szám Budapesten.

Ajánlják szivattyú gyártmányaikat, valamint közönséges szivattyúkat házi célokra, nagyobb felületet gyárak használatára, — azután a forgó-szivattyúkat, melyek különösen alkalmasok birka-mosodák részére, vízi gödrök, árkok és elöntött mezők kiürítésére. — Azonkívül vállallnak mindennemű kút ásást és süllyesztést bármennyi talajban, ugyint: ártézi kutak frását, minden szélességben és mélységben. — Vizvezetékek rakását úgy nyilvános, mint magánépületeknél és kerteknél. Fürdők berendezését. Szagtalan árnyékszék felállítását. — Es az általuk szabadalmazott kifolyó csapokat (nyomóval), melyek által a vízvezetékek ellen hasztalan vízcseccsülés ellen nagyrészen segítve lesz. Mindent a legutányosabb árak mellett szállítanak.

Dr. Pattison-féle köszvény-gyapot

azonnal enyhít és gyorsan gyógyít
mindennemű

köszvényt és csúzt

mint: arc-, mell-, nyak- és fog-
fájást, fej-, kéz- és térdköszvényt,
tagzagtatást, hát és derék fá-
dalmat.

Egész csomagban 70 kr. és
félcsomagban 40 kr-ért kapható.

Török József gyógyszer. Pest,
király-utca 7. sz. Boka A. Árad,
szerb-utca 1. sz. Heinrich F.
Pozsony, Pecher J. E. gyógyszer.
Temesvár. 418 (14-0)

Szép, jó és olcsó ingek

jótállás mellett, átaléban jeles kelmékből.

- 1 db. redőzött mell frt 1.85, 1.85, 2.60
- 1 » sima, négyszeres mell, frt 1.55, 2.35, 2.85
- 1 » rézsutos mell frt 2, 2.25,
- 1 » himzett mell frt 2.35, 2.75, 3.20.
- 12 pár férfi-harisnya frt 1.60 2.50, 2, 3.50, 4.
- 12 » női harisnya, 1.50, 1.80, 2.30, 2.80, 3.30, 4, 5 —

Ar-könyvecskék csak levélbeli kívá-
natra és bérmentve küldetnek.

UNGER F. V. fia, Deák Ferencz-utca 5-ik szám.

Alapított 1835-ben.

Az öröm-év

rám néve is megkezdődött, miután Orlicé Rudolf híres
menyiségtanár, Berlin, Wilhelm strasse 125, egyik já-
ték-utatisásával a budai búzáson

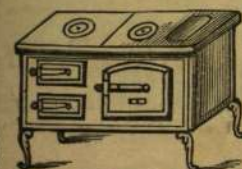
jelentékeny terno!

nyertem.
Ezennel legbensőbb köszönetemet nyilvánítom a tanár
urnak emberbaráti működéséért.
Budapest.

Willinger János, czukrász.

* Már a 2-ik terno.

Minden háztartásban nélkülözhetlen egy jó takarékos-tűzhely!

A tisztelt közönség kiváló
figyelmébe ajánlom e czéltől gyá-
ramat és rakartamat, mely ilye-
neket asztal és más alakban, vala-
mint mindennemű kályhákat és
egyébb és szakba vágó tárgyakat
a legolcsóbb árak és elismert leg-
jobb szerkezetek mellett dús választékban tartalmaz.

Megrendelések pontosan teljesítettek. 728 (2-5)

Bucky József,

lakatos árú és tűzszermű-gyáros Budapesten,
IV. ker. (belváros) halter 4. sz.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Franczia társalgók (2-3)

leány- vagy fiukát, 10-14 éveseket, (ugyszintén bönneket),
közvetlenül a franczia Svájcából, 2-3 évi szerződéssel ajánl:

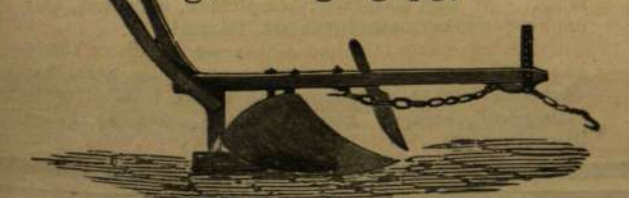
LÁNG LIPÓT és TÁRSA

I. nemzetközi hirdetések felvételi irodájuk

Budapest, Thonet-udvar.

FARKAS ISTVÁN

gazdasági gépgyára

ajánlja a t. cz. gazdaközség figyelmébe kiunó jó készítmény
egazdasági gépeit, u. m.: szántókéket, fölítőgé- és kapáló-
kéket, magtakarókat, szőr- és soros-velő-gépeket, szecs-
kavagókat, répvágókat, cséplőgépeket többféle nagyságban,
kéz- és loerőre, tisztító és szükölő szerkezetek. Szörörostatk.
különb. újabb szerkezetű tisztító és választó rosták, mely a
konkolyt, vadócot, épen úgy mint a konkolyva-
lasztók tisztán dolgoznak, és nagy mennyiséget végez-
nek, különösen kereskedők és nagyobb birtokok számára alkal-
masak; s több mindenféle gépek készen kaphatók. Ugyiszintén
javítások is elfogadhatók.
Gyári helyiség Pesten, állító-ut 5. sz. alatt, hova mindet
levelek s megrendelések küldetni kértnek.
676 (4-6) Farkas István, gyárnok.

KILIÁN FRIGYES

m. kir. egyetemi könyvtárnál,
Budapesten, váci-utca, Drasche-
féle házban, megjelent és kapható:

Statistikai adatok

a magyar korona területén lévő
vasuti és hajózási vállalatok üz-
leteredményei-és fejlődéséről III.
évfolyam. Kiadja a m. kir. köz-
munka és közlekedési miniszterium.
8-rét, 194 lap. Ára 1 frt.

A Kisérleti természettan tankönyve.

A középtanodák felsőbb osztályai
számára Jamin „Titit traite de
physique” című munkája nyomán
írta Kohn Gyula tanár. Első rész:
Nehézség, Ruganyosság. 140 a szö-
vegbe nyomott ábrával. — Ára 1
frt 80 kr.

A keskeny pályák

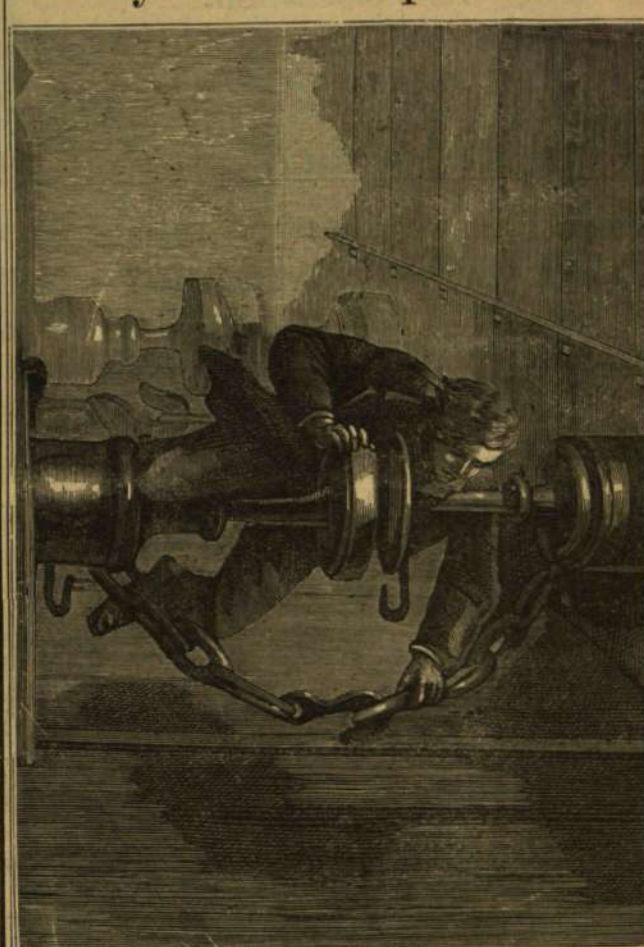
mint a mellék- forgalom hivatott
eszközei. Irta Schwarzel Sándor,
a m. kir. államvasutak osztálymér-
nöke. — Ára 1 frt 50 kr.

Kereskedelmi könyvvitelten.

Kézikönyv a kereskedelmi s polg.
iskolák tanulói részére. Irta Röser
János, a könyvvitel és váltófog ta-
nára. II. rész: a kettős könyvelés
módja. — Ára 1 frt 60 kr.

UTAZÁS A FÖLD KÖRÜL

nyolczvan nap alatt.

VERNE GYULA

után francziából.
Nyolcz nagy képpel illusztrálva.
Ára füve 2 forint.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyv-
árusnál kapható:

Történelmi könyvtár.

A magyar nép- és ifjuságnak
ajánlva.
Czímképpel és szines borítékba füve.
Ára egy-egy füzetnek 40 kr.

1. Füzet. **Hunyadi Mátyás király története.** Jósika Miklós után.
2. „ **Washington élete.** Élet- és jellemrajz, Irving, Banroft s mások nyomán. Irta Dr. Lázár Gyula.
3. „ **Mohammed élete.** Irta Áldor Imre.
4. „ **A nagy Napoleon császár története.** Irta Áldor Imre.
5. „ **Nagy Sándor és kora.** Irta Áldor Imre.
6. „ **Nero s az első keresztényen üldözés.** Irta Vértessy Arnold.
7. „ **XI. Károly svéd király története.** Irta Áldor Imre.
8. „ **Nagy Péter,** a minden oroszok czárja. Irta Áldor Imre.
9. „ **Nagy Frigyes élete.** Irta Áldor Imre.
10. „ **Karthago, vagy egy világváros története.** Irta Áldor Imre.

Kész gazdag ember

vagyok, mióta Orlicé Rudolf, híres menyiségtanár, Ber-
lin, Wilhelmstrasse 125, egyik játék-utatisásának segélyé-
vel a febr. 20-ki bécsi búzáson

egy terno!

csináltam Indittatva érzem tehát magamat ezen urnak em-
berbaráti segélyéért ennél nyilvánosan legbensőbb kö-
szönetemet kifejezni.
Bécsben.

Steiner János, vendéglős.

A „Franklin-Társulat” magyariro-
dalmi intézet kiadásában (Budapest,
IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent
és minden könyvtárnál kapható:

JÓSIKA JULIA.

PÁLYAVEZETŐ.

Jó tanácsok
világba lépő fiatal leányok
számára.
(8-rét, 482 lap.) — Füzeve 2 ft.,
diszkótésre 2 ft. 80 kr.

TEMESVARY MANÓ

magyar cipő-gyára
Budapest, király-utca 1-ső szám,
ajánl

Hölgyek számára:
Brünel-topányokat lakfejjel, legfimo-
mabbul díszítve 2 frt 80 kr.
Topányokat gummi betéttel, magas ki-
vágással 3 frt 50 kr.
Bőr topányokat erős chagrinból, sze-
gezett és srófolt duplatappal 3 frt 50 kr.
Fiúk, leányok és gyermekek számára
100-féle fajta 1-3 frtig.
Videki megrendelések postai utávétt mellett pontosan eszékölletnek.
Részletes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Urák számára:
Topányokat chagrin- vagy erős zerg-
bőrből 4 frt.
Topányokat borjú- vagy bagariabőr-
ből, sróf. duplatappal, 4 ft 50 kr.
Topányokat lakkozott bagariabőrből,
sróf-munka 5 ft. 50 kr.
Csizmákat vagy férfi-lábbelikeket erő-
bagariabőrből, háromsorosan erő-
fólt talppal 11 frt.

508

Különös figyelemre méltó!

A hirneves dr. Forti-féle

SEB-TAPASZ,

mely rendkívüli gyógyereje, elválasztó, érlelő s fájdalomt csil-
lapító hatása által leggyorsabb, legbiztosab s egyszerűs mind gyö-
keres gyógyulást eszközöl mindennemű bajokban
Egy csomag ára 50 kr. nagyobb csomagé 1 frt használati
utatisással együtt, postán küldve 20 krral több — Egy frtnyi
csomagnál kisebb szállítmány nem teljesítettik
Központi küldeményező raktár: Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF**
gyógyszerész urnál király-utca 7 és Thalmyer A. és társánál,
a nádor-utczában — Bécsben: Pleban F. Xav. gyógyszer. urnál
a régi tábortól gyógyszerházban, István-tér, 1. és 2-ik sz. — Dr.
Girtler F. gyógyszerész, Freung 7-ik szám. — Weisinger F. az
arany sashoz címzett gyógyszerháza, Kärnthnering, 18. sz. —
Herbanny Gy. gyógyszer. az »Irgalmassághoz» VII. Kaiserstrasse
90 a Oeustift utca sarkán. — Prágában: Fürst J. Gräcz-
ban: Dr. Grablowitz V.-nál.

Továbbá kapható Budapesten (Lipótváros): Jezovits M.
udv. gyógyszerháza, a 3 korona- és marokkói-utca sarkán. — For-
mágyi F. gysz. 3 korona-utca 26. Kochmeister Fr. utódnál,
a 3 korona-utca 22. sz. — Dr. Wagner D. ur a „szent három-
sághoz” címzett városi gyógyszerháza a város-ház-téren és a „ná-
dorhoz” címzett gyógyszerháza, váci boulevard 59. szám —
Radoesay és Bányay ezeltől Emresz Károly az urutczában a
„két matróhoz.” — Telkesy J. udv. gysz. a várban. —
Wlasehek E. gysz. a Krisztinavárosban. — Frum J. a „római
császárhoz” címzett gysz. vízváros főutca. — Eiszdorfer G.
gysz. a Tabánban (Ráczváros) fő-utca. Alsó-Lendván: Kiss
B.-nál. — Aradon: Szarka Luizánál. — B.-Ujfalun: Vass Jenő.
Bécs-Csabán: Biener B. — Búd-Szent-Mihályon: Lukács F.
Debreczenben: dr. Róthschnek V. E., Tamássy K. és Göllt N.
Duna-Földváron: Nádhera P. — Egerben: Plank Gy., Schut-
tér J. és Köllner Lőr. — Eperjesen: Isépy Gy. — Érsekújvá-
rott: Conlegner J. — Gyöngyösön: Mersits J. — Győrött:
Lehner F. — Hajóson: Fallér J. postamester urnál. — H.-Szo-
boszlón: Beszedes J. — Huszton: Schmidt K. és Teodorovics J.
— Jászberényben: Teschler E. — Kassán: Koregkó A.
Wandraschek K., Megay G. és Hegedüs L. — Késmárkon:
Generisch C. A. — Komáromban Grötschel Zs. — Kunmada-
rason: Jung K. — Léván: Boleman Ede. — Mezőtúron:
Borbás J. — Miskolcon: Dr. Csáthi Szabó J. — M.-Sziget-
ten: Héder L. — Mitrovitzon: Kerstonoschitz A. fiainál. —
N.-Kanizsán: Wajdits J. — N.-Szombaton: Pántotsek R. —
N.-Váradon: Huzella M. és Molnár J. — Nyírbáthoron:
Sztuhár J. — Nyíregyházán: Korányi J. gyógyszer., Kovács S.
— Pakson: Malatinszky S. — Pécsen: Sipőcz J. Pozsonyban:
Pisztoró B. — Rimaszombaton: Hamaliár K. — Rozsnyón: dr.
Pósch J. gysz. és Hirsch J. N. — S.-A.-Ujhelyen: Gallik G.
és Pinter F. — Sümegben: Stamborszky L. Szathmáron: Bossin J.
Sz.-Fehérvárott: Braun J. és Diebilla Gy. — Szombathelyen:
Pillich F. — Temesvárott: Pecher J. E. és Pap J. — Tésőn:
Ágoston Gy. — T.-Ujfalakon: Pecher J. E. és Pap J. —
Ungvárott: Okolicsny J., Lám Sándor gysz., Peltárszky A. és
Krausz A. — Veszprémben: Perenczy K. — Zágrábban: Hege-
düs Gy. és Mitlbach Zs. — Zircen: Tejfel J. 335 (3-0)
Erdélyország. Kolozsvárt: Valentini A. és Wolff J.
Brassón: Morseher W. F. és Gyertyánffy J. és fiainál. — Hát-
szegen: Mátéfi B. gyógyszer. — M.-Vásárhelyt: Bucher M. —
Szászváros: Rekert E. K.

Forti László, Buda ráczváros, fő-utca 590. sz.

A sárospataki kovamalomkövek

a legjobb malomkövek a világon,
mert laposórlésben, roz- és kukoricaórlésben és
darálásban
még a legjobb franczia köveket is felülmulják,

a mit számtalan bizonyítványok által bebizonyíthatok. Miután aratáskor többnyire nagyon el-
vagyok halmozva megrendelésekkel, úgy hogy akkor ezeket többnyire csak 3-4 hónap alatt
feldolgozhatom, úgy kérem a nagyon tisztelt közönséget, a megrendeléseket minél előbb megtenni,
mert még most abban a helyzetben vagyok, ezeknek pontosan megfelelni.
Megrendelések elfogadtnak:
1) Magában a sárospataki kovamalomkö-gyárban Sárospatakon (posta-
vasuti és táviradai állomás)
2) Budapesten **GEITNER & RAUSCH** uraknál a főraktárobomban.
3) Aradon **J. Eckel gépgyáros** urnál. 739 (2-12)
4) Szegeden **Pálffy testvérek gépgyáros** uraknál.
5) Temesvárott **Grünbaum Lajos** urnál, gépraktárában, és még több raktá-
raimban, valamint magammal is.
Mogyorós, u. p. Nyerges-Ujfalú. **Brzorád J. Rezső.**

A „Franklin-Társulat”

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapest egyetem-utca 4-ik
szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

1793,

vagy

A POLGÁR HÁBORU.

Regény. Irta HUGO VIKTOR.

Jogositott magyar kiadás.

Fordították ÁLDOR IMRE és GYÖRGY ALADÁR.

HÁROM KÖTET.

A teljes mű ára 5 forint.

Hirdetmény.

Kerestetik jó családhoz való
leány, vagy fiatal övegy azon fel-
tétel alatt ha pénzének kamatai
túlhaladják az alulírott évi fizet-
ését. Szives megkeresések
Gr. P. P.
Dobrona 1875.
Zólyom megye.

EPILEPSIE

(nehézkör) levél útján
gyógyíttatik dr. KIL-
LISCH, külön. orvos
által Drezdában, Wil-
helmsplatz 4 sz. (ezelőtt
Berlinben).
Eredmények százanként!

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-
utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvársznál kapható:

EGY
HONVÉD-KÖZTÜZÉR ÉLETE
1848-49-ben.
Történeti ön-életrész.
Ára füzve 1 frt 40 kr.

**„Franklin-Társulat” ma-
gyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-
utca 4-ik sz.) megjelent és minden
könyvársznál kapható:**

Hölgyek titkára.
Legújabb és legteljesebb
levelezőkönyv
nők számára.
Negyedik bővített kiadás.
(8-rét, VIII és 312 lap.)
Ára kemény kötésben
1 frt 50 kr.

MARGITSZIGETI GYÓGYFÜRDŐ
Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artzi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykészülékkel —
nagyszerű kert — 300 teljes kenyémmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi
lapok — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a Margitszigeti hévíz kedvező eredménnyel használtatott:
Köszvény — az ízületek, izmok, csontbántalmak, ideghüvely, idült csúza. A csúz, köszvény, erő-
művi behatások, typhus után fellépő hűdések. — Zsábák — A csontbántalmak, csontszűt, ízületi bajokat
és külső sérteket követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak. — Vize-
leti nehézségek. — Méh és hüvelybántalmak.

A hévíz belsőleg eredménnyel használtatott: idült gvmorhuratnál és alhasi pangásoknál.
A szigeten van gyógyszerár; rendelő orvos: **Dr. Verzar.**
Bőrléteknél úgy a fürdő-, mint a menetjegyek együttes váltá-ánál, árelengedés.
A szigeten lakók a fürdő használatnál és a menetjegyeknél előnyben részesülnek.
A fővárossal óránkint kétszer közlekedés

A nyári idény május 1-jén megnyitják.
A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában.
A Margitszigeti felügyelőség.
701 (3-6) utolsó posta: Ó-Buda.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent
és minden könyvársznál kapható:

HAZÁNK ÉVLAJAI.
Magyarország történetének kortani átnézete.
1884-1849.
Dr. KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD,
kir. budapesti tud. egyetemi tanár által.
Egy vaskos kötet, nagy 8-rét, 696 lappal.
Ára füzve 5 forint.

A BÖLCSÉSZETI JOGTUDOMÁNY
TÖRTÉNELME.
Kiegészítésül Schilling természetjogi művéhez.
Irta
Dr. WERNER RUDOLF,
kassai jogakadémiai tanár.
Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

BUDAPESTI KALAUZ.

ÁSVÁNYVIZ-KÉSZÜLÉKEK ÉS SIPHONOK. Müller L. és Wagner, Budapest. (Buda, kácsa-utca 291.) elvállalnak szikvizgyárak számára teljes berendezéseket, a legújantósból feltételek mellett.	ILLATSZERÁRUK. Vértessándor, m. kir. udvari illatszerár, Kristóf-tér 1-0 szám alatt Pesten. Gazdagon felszerelt illatszerár, mindenféle angol és francia illatszerár, ugyesinte nagy választékban bel- és külföldi tolettek-csikkek.	PAPIRKERESKEDÉS. Riegler József Ede, papír raktár, kecskeméti-utca 11. szám.
DISZMŰ GYÁRI ÁRU RAKTÁRAK. Márton Alajos, váci-utca, nemzeti szállóval szemközt. Legnagyobb raktár bronz-, bőr- és porcellán-diszmnű ajándékokból, a hol az illető ártáraszer, verőköbe kívül vendégek is szivesen fogadtatnak.	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapest, József-utcai 66. számú házában, rendel 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nemi élet ve-zényei” című műve 1 frton, postával: 1 frt 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonsá-gok”-bani hirdetményt).	SEBTAPASZ. Különböztetve méltó az általános elismerést dr. Forty-féle sebtaapas. Buda-pest: Török J. gyógyszer. urnál, király- gyezert. Nagy csomagára 1 ft, kisebb 50 kr.
BANK- ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK. Gust. Holzwarth és Schubert, Pest, Gy. Diana-fürdő; mindenféle részvények, fogadtatnak.	ÓRÁK. Lechner József IV, váci-utca 5. sz. legnagyobb óráraktár. Árjegyzékek in- gyen. Javítások jóállás mellett eszközo- tetek. (Alap. 1808-ban.)	ILLATSZERÁRUK. Vértessándor, m. kir. udvari illatszerár, Kristóf-tér 1-0 szám alatt Pesten. Gazdagon felszerelt illatszerár, mindenféle angol és francia illatszerár, ugyesinte nagy választékban bel- és külföldi tolettek-csikkek.

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-Társulat” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4. szám) megjelentek
és minden könyvársznál kaphatók:

Magyar birodalom
statistikai kézikönyve
folytonos tekintettel
AUSZTRIÁRA.
Irta
Dr. Konek Sándor,
kir. tanácsos, a m. k. budapesti egyetemen a statisztika nyilv.
rendes tanára, magy. tud. akad. tagja.
(Nagy 8-rét, 710 lap.) — Ára füzve 6 forint.

A magyar
váltójogi eljárás.
Az 1840-ki, 1844-ki törvényekkel,
országbírói értekezletek határozatai
és némely
újabb igazságügyi miniszteriumi rendeletek a legújabb
törvények szerint.

Rendszeresen előadva, példákval és irománymintákkal ellátva,
különös tekintettel az osztrák váltójogi eljárásra.
Irta
Dr. KARVASY ÁGOST.
Negyedik a legújabb törvényekhez alkalmazott kiadás.
(Kis 8-rét, 168 lap. — Ára 1 ft. 20 kr.)

A magyar korona területén
fekvő
összes vasutakon
érvényes
VASUTI ÜZLETSZABÁLYZAT
betűrendes tárgymutatóval ellátva.
Második bővített kiadás.
(Kis 8-rét, 144 l.) — Ára füzve 50 kr.

NAGY MIKLÓS.
Magyarország képekben.
Honismertető album.
400 hazai tárgy képpel díszítve.
Két rész egy kötetben. Köte 6 frt.

A „Magyarország képekben” tartalmát képezik:
I. Történelmi vagy egyéb nevezetességű helységek, városok és
egész vidékek jellemző leírása. II. Hazai népelet. Ebeszélé-
sek és rajzok a nép életéből; népviseletek, népszokások
ismertetése. — III. A mult és jelen időből hazánk legne-
vezetesebb férfainak arcképekkel díszített élet- és jellem-
rajzai. — VI. Régi építmények, templomok, várak, haj-
dankori emlékek, műtárgyak stb. leírásai.

A változatos tartalmu és díszesen kiállított könyv
közel 100 negyedrétű ivre terjed, ugy jeles hazai mű-
vészektol nyert képei, mint jobb íróink tollából eredt
szövegével, bármely könyvtárnak s asztalnak méltó
díszül szolgál.

Budapest, május 9-én 1875.

19-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajczár; többszöri ígatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécében: Haasenstejn és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppell A. Wollzeile Nr. 22.

II. LAJOS KIRÁLY ÉS UDVARTARTÁSA.
(Dr. Fra knői Vilmos akadémiai előadásából.)

I.
Magyarország régibb királyai közül csak kevesen részesültek azon szerencsében, hogy koronájukat fiaikra hagyhassák. És az Árpádok kihaltától a mohácsi vészig, 200 év alatt, csak két ízben váltotta fel a trónon fú az atyját: I. Lajos és II. Lajos. De a két Lajos születését nem egyforma érzelmek fogadta a nemzet. Míg az elsőben a virágzás és hatalom állandóságának zálogát szemlélte: a másodikban bölcsőjétől kezdve ellenséget látott egy hatalmas párt, mely nemzeti királytól várta az ország letűnt nagyságának visszaállítását.

II. Lajos 1506. július 1-én, mint koraszülött, és születésével anyjának halálát okozva, jött világra. A gyenge testalkatu esecsemő folytonosan betegeskedett. Másfél éves korában az orvosok lemondottak a reményről, őt életben tarthatni. De Lajos máj féhéány hónappal utóbb felgyógyult, tümpélyesen megkoronáztatott, — ezóta szokatlanul gyorsan és kedvezően fejlődve és erősödvé. Alig volt két éves, midőn lovak és fegyverek valának gyermekjátékainak legkedveltebb tárgyai.

Első nevelője és udvarmestere gersei Pethő János, első tanítója az olasz Balbi Jeromos vala. Az utóbbi avatta be az ismeretek elemeibe. Azonban vezetése alatt a királyi gyermek nem nagy előmenetelt tett. Tíz éves korában ő maga panaszko-
dik, hogy kiképeztetése el van hanyagolva, és belátta, hogy mulasztásait kettőzött szorgalommal kell pótolnia. És pótolnia kellett akkor, midőn idő előtt az uralkodás súlyos terhei nehezdedtek gyenge vállaira.

Lajos, midőn a trónra lépett, csak tíz éves vala ugyan, de mind testi, mind szelle-
mi tekintetben megelőzte a fejlődés ren-
des menetét. Korát meghaladó magas és
erőteltjes testalkattal bírt. Termete karcsu
volt. Szép és szabályos arcvonásain, me-
lyeket anyjától örökölt, a jószívűség kifeje-
zése honolt. A későbbi években sokat vesz-
tett ugyan a kellemből, mert orra vastaggá,
ajkai duzzadtakká, és vonásai erősekké fej-
lődtek; de a sugártermetű, széles vállu és
izmos ifju, férfias, tekintélyes alakká lett.
Nem közönséges tehetségeknek adta

jeleit. És magas hivatásának tudata által vezetettve nagy szorgalommal szentelte magát tanulmányainak. Rövid idő alatt nagy előmenetelt tett. Hat nyelven beszélt: latinul, magyarul, németül, csehül, lengyelül, francziául, sőt olaszul is értett. E mellett folyékony előadást és tiszta irályt sajátított el.

Nem csekélyebb eredményt mutatott fel a lovagi és katonai ismeretekben és gyakorlatokban, melyekre unokabátyja, Brandenburgi György őgróf személyesen oktatta. Ijjal és puskával a legszívesebben mulatta magát. Már 13 éves korában részt

vett nyilvános fegyverjátékokban, és testi ereje, ügyessége és bátorsága által annyira kitűnt, hogy nemcsak a néző tömeg tapsai jutalmazták, hanem a szakértők is elismer-
ték, hogy egy tökéletes lovagnak minden tulajdonságait bírja.

De nemcsak a harezias szórakozások iránt volt fogékony. Gyönyörködött a zenében, maga is játszott hangszereken, és domborművek készítésével is foglalkozott.

Dertült kedélyű, nyájas és jólelkű volt. Egy velencei követ anygali jószágú gyer-
meknek, egy másik kimondhatatlanul ke-
gyesnek mondja.

II. LAJOS KIRÁLY.

(A nemzeti muzeum régiségárában levő egykori kép után.)